

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

LEDE – HOOGSTRAAT

BOUW VAN POLITIEHUIS

NOTA – 2017B49

De Graeve A, Poulain M. & Cherretté B.

SOLVA-ARCHEOLOGIERAPPORT NR 106

Colofon

Project:

Lede-Hoogstraat. Bouw van een politiehuis. Nota.

Projectcode: 2017B49

Projectnaam: 16-LED-HS

SOLVA Archeologierapport 106

Opdrachtgever/Bouwheer:

SOLVA

Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie

Gentsesteenweg 1B

9520 Vlierzele

Tel: 053/64 65 20

Uitvoerder:

SOLVA

Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie

Gentsesteenweg 1B

9520 Vlierzele

Tel: 053/64 65 20

Auteurs:

Arne De Graeve (erkend archeoloog)

Maxime Poulain (archeoloog)

Ewoud Deschepper (opmaak kaartmateriaal en figuren)

Bart Cherretté (redactie)

Identificatie bekrachtigde archeologienota:

1289

Bewaarplaats archeologisch ensemble:

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA Archeologisch depot, p/a Industrielaan 25B, 9320 Erembodegem

archeologie@so-lva.be

Tel: 053/64 65 36

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/43

Afbeelding voorblad: couperen van sporen tijdens het proefsleuvenonderzoek (© SOLVA)

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA.

Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Planmatige context.....	4
2. Wettelijk kader	4
3. Resultaten.....	4
Verslag van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.....	6
1. Beschrijvend gedeelte	6
1.1. Administratieve gegevens	6
1.2. De onderzoeksopdracht	8
1.3. Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek	9
2. Assessmentrapport	16
2.1. Methoden, technieken en criteria.....	16
2.2. Een beschrijving van het assessment van de vondsten	16
2.3. Een beschrijving van het assessment van de stalen.....	16
2.4. Conservatie-assessment	16
2.5. Assessment van het onderzochte gebied.....	17
2.6. Assessment van de sporen	31
2.7. Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan	62
2.8. Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden.....	64
3. Bibliografie.....	65
4. Bijlagen	67
4.1. Figurenlijst	67
4.2. Plannenlijst	69
4.3. Tekeningenlijst.....	69
4.4. Sporenlijst.....	69
4.5. Vondstenlijst.....	69
4.6. Stalenlijst	69
4.7. Skeletformulieren.....	69
4.8. Conservatierapport	69
4.9. Beschrijvingen van de aangelegde referentieprofielen met foto's.....	69
4.10. Resultaten van aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses (ruwe data)	69

Samenvatting

1. Planmatige context

SOLVA ontwikkelt in opdracht van de politiezone Erpe-Mere/Lede een nieuw politiehuis, waarbij SOLVA als bouwheer optreedt. De geplande nieuwbouw situeert zich langs de Hoogstraat en maakt voor de aanleg gebruik van de natuurlijke topografie. Het gebouw is helemaal voorzien van kelders, met aan de achterzijde een carport. Naast het gebouw wordt een parking voorzien.

2. Wettelijk kader

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige** vergunningsaanvraag voor de bouw van een politiehuis. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer¹.

3. Resultaten

SOLVA Dienst Archeologie voerde het archeologische traject van de werken uit. In eerste instantie werd hiertoe een bureauonderzoek opgemaakt. Hierbij werd het archeologisch potentieel van het projectgebied en de impact van de werken hierop ingeschat.

Uit de bureaustudie bleek duidelijk dat het projectgebied zich op korte afstand van enkele gekende vondstlocaties bevindt. De landschappelijke positie van het terrein, een droge zuidwaarts gerichte leemrug nabij twee beken, ondersteunde de aantrekkelijkheid van het gebied voor menselijke occupatie in het verleden en draagt bij tot een wezenlijk archeologisch potentieel. Tevens waren er een aantal aspecten in de perceelstructuur die eventueel zouden kunnen duiden op een volmiddeleeuwse aanwezigheid. Uit het onderzoek bleek verder dat er de laatste 250 jaar geen bebouwing in het gebied is geweest. Het was dus aannemelijk dat het terrein archeologische sporen bevatte die goed bewaard konden zijn.

Louter op basis van de bureaustudie kon **geen definitieve inschatting** van het archeologisch en wetenschappelijk potentieel van de locatie gemaakt worden. Na afweging bleek een vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. een **proefsleuvenonderzoek**, noodzakelijk om de waarde van het terrein en de impact van de werken ten aanzien van elkaar in te schatten. Dit onderzoek verliep via uitgesteld traject.

Het proefsleuvenonderzoek houdt in dat binnen het projectgebied aan de hand van proefsleuven het archeologisch erfgoed werd opgespoord en geregistreerd. Daarnaast werden eventuele sporen gedetermineerd en gewaardeerd om zo de potentiële impact van de geplande werken op de

---

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

archeologische relictten te bepalen. Cruciaal in deze was de evaluatie van de aanwezigheid en bewaring van eventuele archeologische sporen, en vervolgens de mogelijkheden om deze indien mogelijk *in situ* te bewaren en indien dit niet kon, aanbevelingen voor verder vervolgonderzoek te formuleren (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen, etc.)

Het **uitgevoerde proefsleuvenonderzoek** leverde een beperkt aantal - hoofdzakelijk sterk geërodeerde - archeologische sporen op. Een groot deel van het terrein gaf blijk van een hoge mate van erosie en afwezigheid van sporen.

Er zijn sporen uit de metaaltijden en Romeinse periode aangetroffen. Uit de metaaltijden zijn een aantal kuilen en de restanten van twee kleine gebouwtjes teruggevonden. Door de fragmentaire bewaring van de sporen, de erosie van het terrein en het lage aantal vondsten is de onderlinge samenhang van deze spoorcombinaties echter moeilijk hard te maken. De Romeinse sporen omvatten twee crematiegraven en een gedeelte van een greppel.

Het proefsleuvenonderzoek maakte duidelijk dat, hoewel de kaart van de potentiële bodemerosie het tegendeel suggereerde, er toch zware (historische) erosie moet zijn geweest op het terrein. Op een aanzienlijk deel van het terrein is er amper nog quartair sediment bewaard. Er bevonden zich op zeer geringe diepte onder de ploeglaag tertiaire lagen van rolkeien en zand.

De erosie vertaalde zich ook in de beperkte bewaringsgraad van de archeologische sporen die gaandeweg afnamen, of afwezigheid van sporen over grote delen van het terrein. De bewaarde sporen waren doorgaans slechts oppervlakkig bewaard. Dit werd het best geïllustreerd door de twee brandrestengraven die op slechts een 70- tal meter van elkaar verwijderd lagen. Het meest zuidelijke graf was goed bewaard, daar waar van het hoger en centraler gelegen graf slechts enkele luttele cm bewaard was.

Wellicht zullen er oorspronkelijk meer sporen aanwezig geweest zijn, maar deze zijn weggeërodeerd. Daardoor is heden op dit terrein slechts nog een fragmentair beeld van een oorspronkelijke site aanwezig, volledigheid kan hier niet meer nagestreefd worden. Door de spreiding van de proefsleuven werd bovendien een hoog percentage van het terrein onderzocht (tot 22%), waardoor het verkregen beeld als zeer betrouwbaar mag beschouwd worden.

De archeologische waarde van het terrein zit derhalve vooral in het feit dat het een nieuwe bevestiging is van het feit dat Lede en omliggende regio een hoge densiteit aan archeologische sites kent. Verder archeologisch onderzoek zou dit beeld hooguit verder bevestigen maar zal op het niveau van de site en de omgeving geen wezenlijke wetenschappelijke kennisbijdrage meer kunnen leveren.

Verslag van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode: 2017B49

Eerder uitgevoerd onderzoek: bureaustudie, archeologienota ID1289, projectcode 2016K505, bekrachtiging d.d. 21/12/2016

Sitecode: 16-LED-HS

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/43

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Lede Hoogstraat, zonder nummer

Bounding box: punt 1: x=122605.3 / y=182878.0; punt 2: x=122576.1 / y=182735.7

Kadastrale gegevens:

Lede 1de afdeling, sectie D, nummer 989B (figuur 1)

Oppervlakte van de betrokken kadastrale percelen: 11652m²

Oppervlakte van de bodemingreep: te voorziene verharding *stricto sensu* (bebouwing, parking, wegenis) bedraagt ca. 3529m²; voor deze nota wordt evenwel rekening gehouden met bijkomend grondverzet in kader van praktische werforganisatie, tijdelijke werfinrichtingen, uitgraving onder talud voor de kelder, ... waardoor de effectieve bodemverstoring groter zal zijn dan de uiteindelijke footprint van de toekomstige verharding. Derhalve wordt de volledige oppervlakte van het projectgebied in beschouwing genomen, i.e. ca. 5525m².

Topografische kaart: zie figuur 2

Naam betrokken actoren en specialisten:

Arne De Graeve (erkend archeoloog- veldwerkleider)

Maxime Poulain (archeoloog)

Ruben Pedé (assistent-aardkundige)

Wim Vanrolleghem (technisch assistent)

Harry Bonnaerens (technisch assistent)

Antonio Diaz-Arroyo (technisch assistent)

Wetenschappelijke advisering:

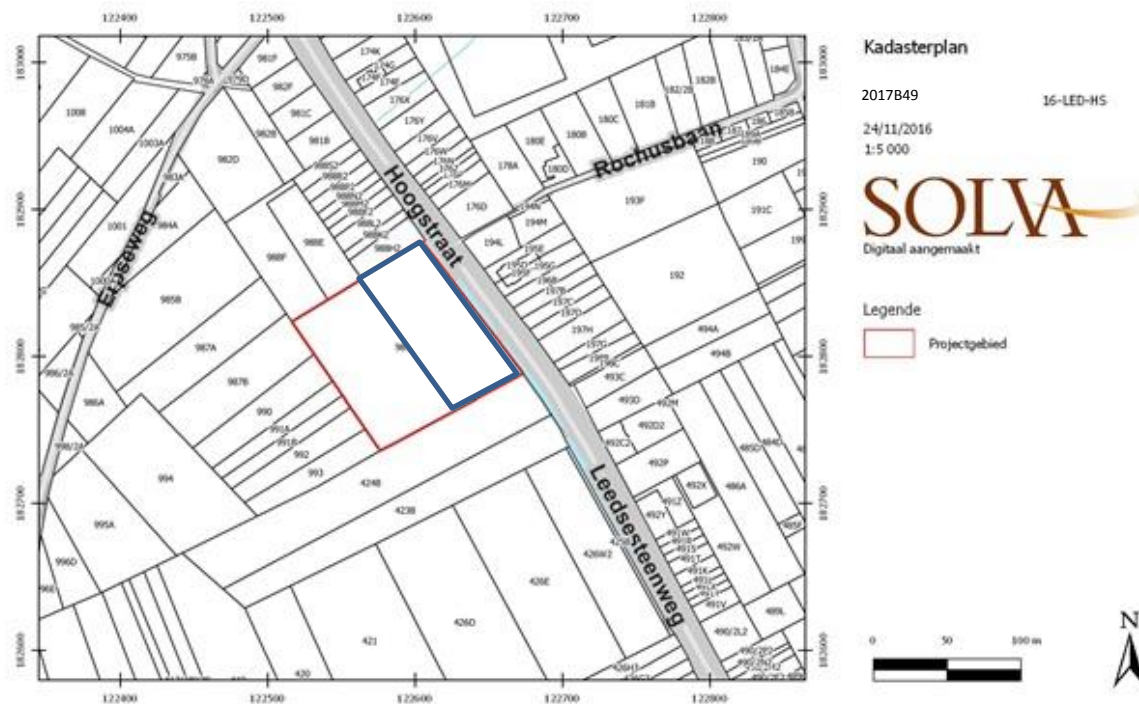
Bart Cherretté & Ruben Pedé

Uitvoeringstermijn: terreinwerk 7-10 februari 2017, verwerking maart 2017

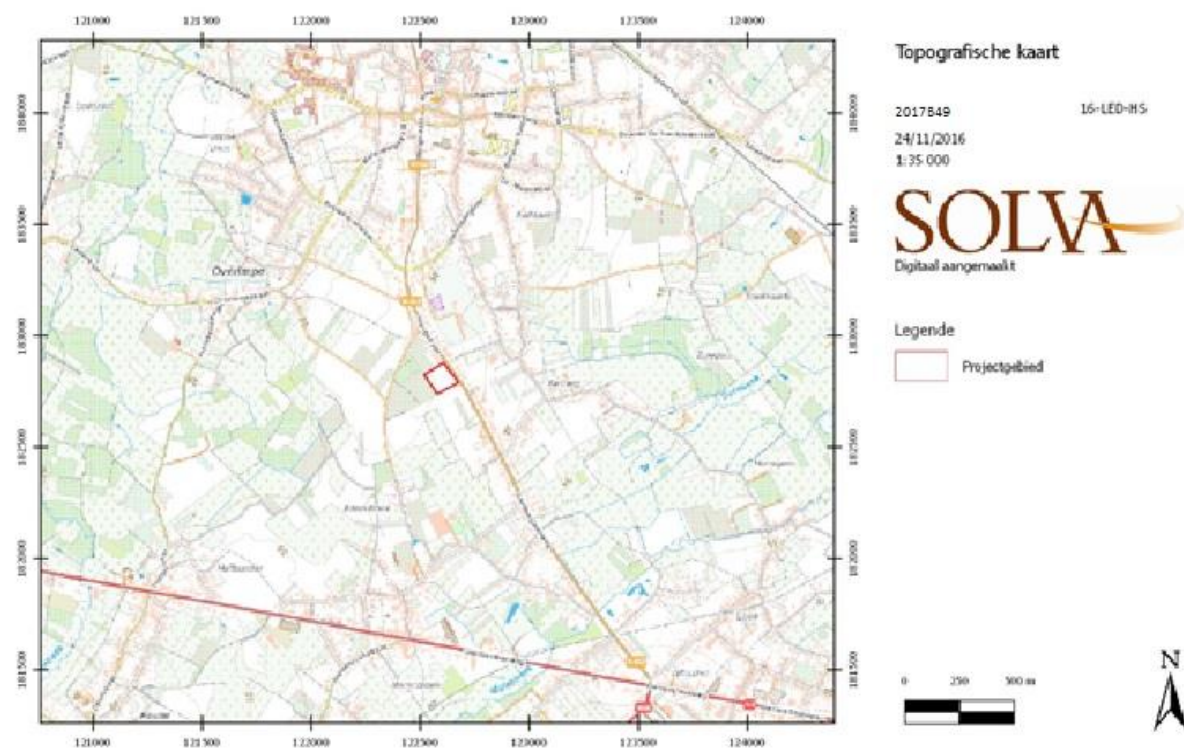
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: metaaltijden, bewoning, Romeinse periode, begraving, proefsleuvenonderzoek, erosie

Aard van het onderzoek: prospectie met ingreep in de bodem

Overzichtsplan verstoorde zones: Er zijn geen verstoorde zones. Het projectgebied valt buiten de afbakening van de GGA-kaart. Evenwel zijn grote delen van het terrein geërodeerd.

Figuur 1. Uittreksel van het kadastraal plan met de situering van het kadastraal perceel (rood) en daarbinnen de projectzone (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Figuur 2. Uittreksel uit de topografische kaart met aanduiding van het betrokken kadastraal perceel (in rood omrand) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

1.2. De onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

SOLVA ontwikkelt in opdracht van de politiezone Erpe-Mere/Lede een nieuw politiehuis, waarbij SOLVA als bouwheer optreedt. De geplande nieuwbouw situeert zich langs de Hoogstraat en maakt voor de aanleg gebruik van de natuurlijke topografie. Het gebouw is helemaal voorzien van kelders, met aan de achterzijde een carport. Naast het gebouw wordt een parking voorzien.

Ten behoeve van de stedenbouwkundige aanvraag is een archeologienota opgesteld volgens uitgesteld vooronderzoek. Voor een gedetailleerde omschrijving van de werken en resultaten van de bureaustudie verwijzen we naar deze archeologienota: De Graeve A. & Cherretté B., 2016, archeologienota ID1289, projectcode 2016K505, bekrachtiging d.d. 21/12/2016).

Uit deze bureaustudie bleek duidelijk dat het projectgebied zich op korte afstand van enkele gekende vondstlocaties bevindt. De landschappelijke positie van het terrein, een droge zuidwaarts gerichte leemrug nabij twee beken, ondersteunde de aantrekkelijkheid van het gebied voor menselijke occupatie in het verleden en draagt bij tot een wezenlijk archeologisch potentieel. Tevens waren er een aantal aspecten in de perceelstructuur die eventueel zouden kunnen duiden op een volmiddeleeuwse aanwezigheid. Uit het onderzoek bleek verder dat er de laatste 250 jaar geen bebouwing in het gebied is geweest. Het was dus aannemelijk dat het terrein archeologische sporen bevatte die goed bewaard konden zijn.

Louter op basis van de bureaustudie kon **geen definitieve inschatting** van het archeologisch en wetenschappelijk potentieel van de locatie gemaakt worden. Na afweging bleek een vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. een **proefsleuvenonderzoek**, noodzakelijk om de waarde van het terrein en de impact van de werken ten aanzien van elkaar in te schatten. Dit onderzoek verliep via uitgesteld traject.

Het proefsleuvenonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag heeft tot doel om op basis van invasieve technieken informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Hiertoe zijn volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen geformuleerd naar aanleiding van de eerder uitgevoerde bureaustudie:

- Nagaan of er archeologische sporen bewaard zijn in het projectgebied onder de bouwvoor.
- Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?
- Van welke aard zijn deze sporen?
- Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?
- Uit welke periode stammen de archeologische sporen? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? En hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?
- Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder onderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

1.2.2. De randvoorwaarden

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in het hoofdstuk 8.6 (proefsleuven en proefputten) van de Code van Goede Praktijk.

1.3. Een beschrijving van de werkwijze en strategie van het vooronderzoek

1.3.1. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken

1.3.1.1. Strategie

In deze nota wordt het vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. het proefsleuvenonderzoek, dat uitgevoerd is voor de geplande werken toegelicht. Dit onderzoek had als doel de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen in kaart te brengen en te valoriseren. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens. Bij zowel het terreinonderzoek, als bij de rapportage is de aandacht gevestigd op het beantwoorden van de vooropgestelde onderzoeksvragen.

Dit proefsleuvenonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder onderzoek op het projectgebied noodzakelijk of niet relevant zijn.

1.3.1.2. Methoden en technieken

Om een zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen zijn binnen het projectgebied in totaal 5 proefsleuven aangelegd met een onderlinge tussenafstand van 12-14m (as op as) en een breedte van 2m. Dit onderzoek vond plaats tussen 7 februari 2017 en 10 februari 2017.

Proefsleuf 1 is ca. 50m lang en staat quasi haaks op de (lichte) helling in een ONO-WZW-oriëntatie. De inplanting van de andere sleuven, parallel met de Hoogstraat, was vooral van praktische aard. De overige sleuven hebben een NW-ZO-oriëntatie en zijn ca. 94m lang met een onderlinge tussenafstand van slechts 12-14m (as op as). Door de sleuven iets dichter te leggen bij elkaar, kon binnen de afmetingen van de te onderzoeken zone een gelijkmatige spreiding bekomen worden.

Een graafmachine met een platte bak van 2m breed legde de sleuven machinaal aan en dit onder begeleiding van de veldwerkleider om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. De sleuven zijn afgegraven tot op de moederbodem (zand)leem of tot op het 1ste archeologisch leesbare niveau. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurde op zo een manier dat de originele bodemopbouw opnieuw werd bekomen.

De sporen zijn na het afgraven onmiddellijk manueel opgeschaafd, gefotografeerd met een fotobordje (met projectcode 16-LED-HS/2017B49), beschreven in de SOLVA-Archeologiedatabank en topografisch ingemeten met een GPS. Een aantal sporen zijn in eerste instantie gecoupeerd met als doel de aard, bewaringsgraad en datering ervan te kunnen bepalen. Na deze eerste evaluatie (zie verder) werden alle sporen gecoupeerd. De coupes zijn eveneens gefotografeerd, ingetekend en beschreven. Alle vondsten kregen een uniek identificatienummer (= vondstnummer). Op regelmatige afstanden en indien er geen archeologische sporen aanwezig waren, zijn er profielputten aangelegd om op die manier een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw. Elk profiel is gefotografeerd en per laag beschreven. Van alle sleuven en profielen is de precieze locatie topografisch ingemeten. De sleuven zijn omwille van de weersomstandigheden (neerslag en vorst) kort na het aanleggen terug gedicht om op die manier een goede bewaring te garanderen.

De afmetingen van het terrein maakten dat de sleuven een onderlinge tussenafstand hadden van **12-14m** i.p.v. de beoogde 15m. Op die manier kon de proefsleuf het dichtst tegen de Hoogstraat toch nog

worden aangelegd, wat o.i. noodzakelijk was gelet op de vraagstelling (eventuele relatie van het perceel ten aanzien van de Hoogstraat, met name de veronderstelling dat hier mogelijks een volmiddeleeuws erf, georiënteerd op de straat, aanwezig kon zijn – zie bureaustudie). Om inzicht te verwerven in de aard en functie van sommige sporen en hun ruimtelijke en chronologische samenhang zijn de sleuven soms lokaal uitgebreid. Met het oog op een beter begrip is er een ruim kijkvenster aangelegd. In combinatie met het kijkvenster (noodzakelijk voor een goede inschatting van de verspreiding van de sporen) is er op die manier **uiteindelijk 22,28%** van het terrein onderzocht. De vaststellingen kunnen dan ook als zeer representatief beschouwd worden.

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten,...) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De dienst archeologie van SOLVA heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **databank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Dit valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: plannen, tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de **spoorcombinaties**. Deze groeperen één of meerdere sporen. Elke spoorcombinatie krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze spoorcombinatie behoort. Het is evenwel niet zo dat elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een spoorcombinatie. Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een spoorcombinatie gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de spoorcombinatie waartoe ze behoren. Vanuit dit niveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die spoorcombinatie en waaraan de vondsten, plannen, tekeningen en foto's verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de spoorcombinaties onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere spoorcombinaties. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste spoorcombinatienummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (spoorcombinatieniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een spoorcombinatie (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (spoorcombinatieniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke spoorcombinatie tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeerde onder een structuur telkens de plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan de spoorcombinaties die deel uitmaken van de

structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende spoorcombinaties die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie, datering en assessment voorziet. Dit gebeurt zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende vondst- en staalnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt 'automatisch' een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, spoorcombinatie- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar Excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

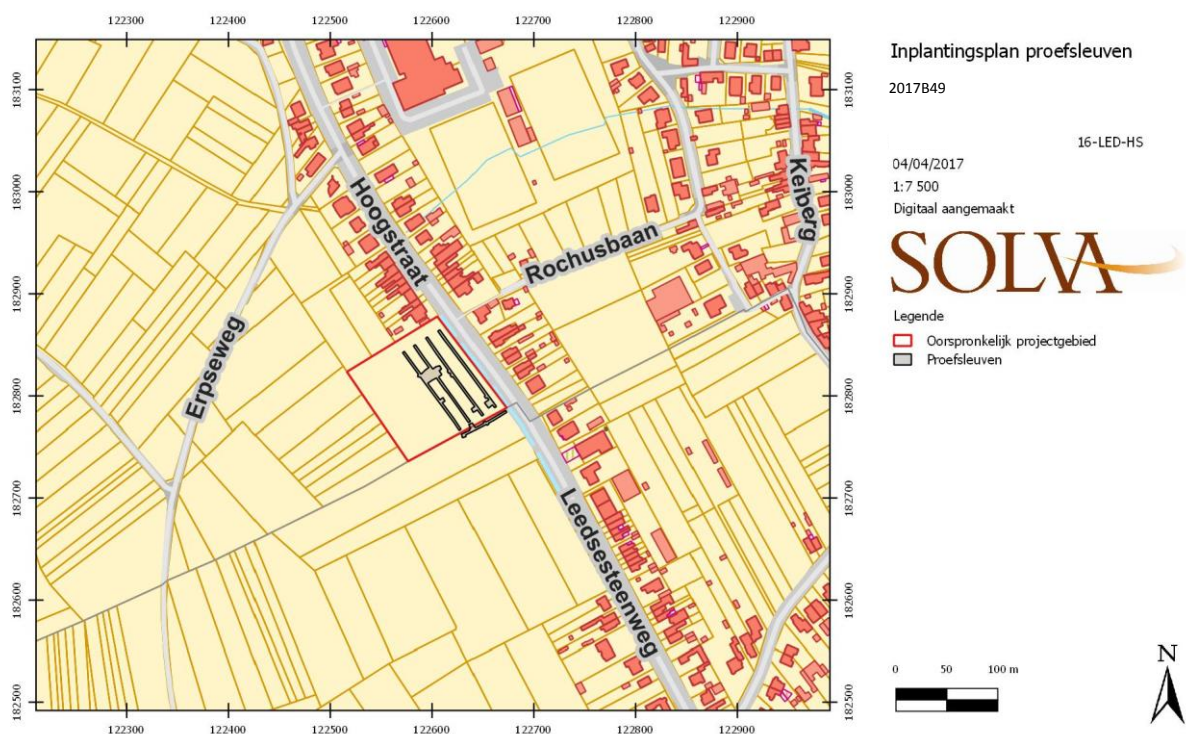
De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map '**bijlagen**': rapporten, plannen, overzichtsfoto's, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan, ...

1.3.2. Inplantingsplan

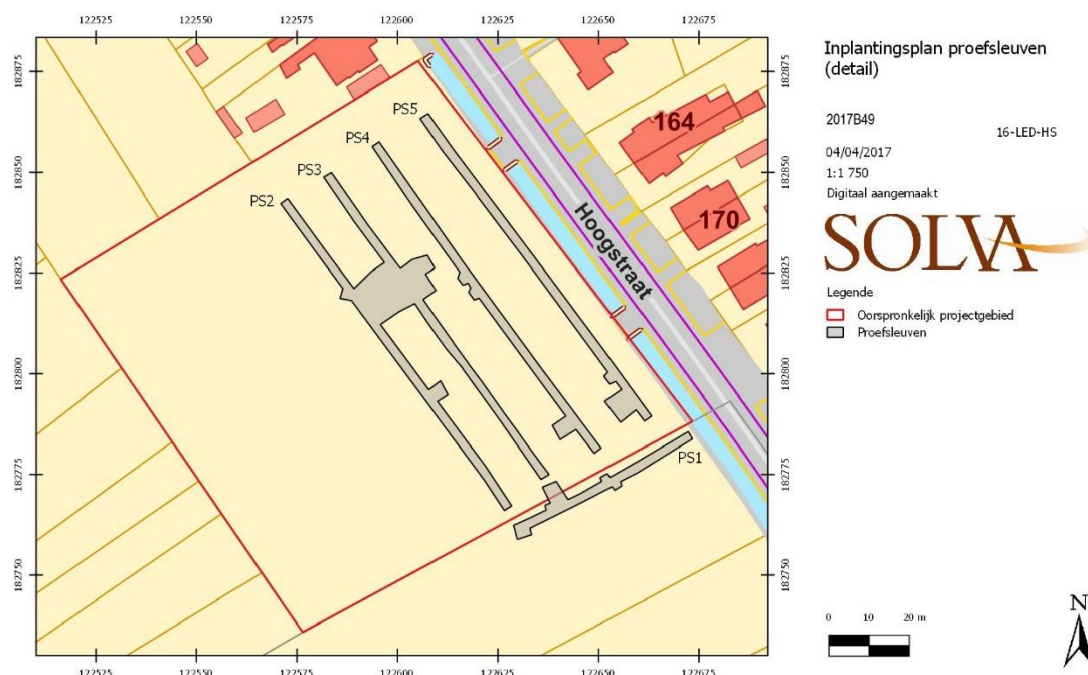
In totaal zijn er 5 proefsleuven aangelegd. Proefsleuf 1 is zo een 50m lang en staat quasi haaks op de (zachte) helling in een ONO-WZW-oriëntatie. De inplanting van de andere sleuven, parallel met de Hoogstraat, was vooral van praktische aard. De overige sleuven hebben een NW-ZO-oriëntatie en zijn zo een 94m lang.

Er dient opgemerkt dat de meest zuidelijke sleuf deels buiten het perceel ligt zoals geregistreerd via het GRB. Het uitzetten van de sleuven gebeurde op basis van de ter beschikking gestelde opmetingsplannen en de huidige cultuurgrens. Er is bij opmeting van de proefsleuven door middel van GPS vastgesteld dat de cultuurgrens doorheen de tijd wat verschoven is ten gevolge de bewerking van de velden. Gemakshalve worden alle aangetroffen sporen in deze sleuf hier verder wel besproken, evenwel behoren deze dus niet of slechts gedeeltelijk tot het projectgebied.

Aan de noordzijde van het terrein is een afstand gehouden van de perceelsgrens, aangezien aan de rand van het perceel een Aquafinleiding bleek te liggen.

Figuur 3. Inplantingsplan proefsleuven.

Figuur 4. Inplantingsplan proefsleuven (detail).

1.3.3. Beschrijving van de opengelegde oppervlakte

In totaal zijn er 5 proefsleuven aangelegd. Proefsleuf 1 is zo een 50m lang en staat quasi haaks op de (zachte) helling in een ONO-WZW-oriëntatie. De inplanting van de andere sleuven, parallel met de Hoogstraat, was vooral van praktische aard. De overige sleuven hebben een NW-ZO-oriëntatie en zijn zo een 94m lang. Om inzicht te verwerven in de aard en functie van sommige sporen en hun ruimtelijke en chronologische samenhang zijn de sleuven soms lokaal uitgebreid. Met het oog op een beter begrip is er een kijkvenster aangelegd.

Proefsleuf 1	145m ²
Proefsleuf 2 & 3 + kijkvenster	601m ²
Proefsleuf 4	233m ²
Proefsleuf 5	252m ²
Totaal	1231m ²

Omwille van de afmetingen van het projectgebied is er geopteerd om 4 in plaats van 3 proefsleuven aan te leggen langsheen de Hoogstraat. Drie proefsleuven zou te veel marge gelaten hebben tot de grenzen van het projectgebied. Specifiek voor de zone langs de Hoogstraat was het in kader van één van de vraagstellingen (volmiddeleeuwse bewoning in relatie tot de Hoogstraat?) relevant deze zone goed te documenteren.

Daardoor is met dit proefsleuvenonderzoek en kijkvensters een inzicht verkregen in 22,28 % van het projectgebied. Dit had als gevolg dat er een zeer representatief beeld verkregen is van het terrein en een gefundeerde inschatting kon gemaakt worden.

Door de aanleg van een kijkvenster bleek ook dat bij een groter afgegraven vlak, de sporendensiteit laag bleef. Het ontbreken van clusters met archeologische sporen in de kijkvensters bevestigt het beeld van de proefsleuven errond.

1.3.4. Motivatie selectie vondsten

Tijdens het terreinwerk is er geen selectie gebeurd bij het recupereren van de vondsten. Om een zo compleet mogelijk beeld van de site en de archeologische restanten te bekomen, is **alles** verzameld, voorzien van een vondstnummer (= uniek volgnummer) en opgenomen in de SOLVA-Archeologiedatabank.

1.3.5. Motivatie selectie staalname

Tijdens het terreinonderzoek zijn de twee Romeinse crematiegraven volledig bemonsterd. Dit bemonsteren gebeurde enerzijds voor de recuperatie van vondsten, anderzijds voor eventueel toekomstig natuurwetenschappelijk onderzoek. Bij twee andere spoorcombinaties (PS2-3 en PS1-9) zijn er zeefstalen genomen voor de recuperatie van vondstenmateriaal. In deze spoorcombinatie zat er veel sterk gefragmenteerd vondstenmateriaal. Bij een manuele recuperatie zouden deze vondsten nooit ten gronde kunnen ingezameld worden. Door het uitzeven van deze sporen kon maximale informatie verzameld worden. Uit enkele sporen is een houtskoolstaal genomen voor een eventuele ¹⁴C-datering. Gezien de povere bewaringsgraad van de sporen was verdere staalname voor natuurwetenschappelijk onderzoek tot een minimum beperkt.

1.3.6. Organisatie vooronderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door de erkende archeoloog, Arne De Graeve (tevens ook veldwerkleider), en archeoloog Maxime Poulain. Deze werden tijdens het terreinwerk voor het graafwerk bijgestaan door verschillende technische assistenten van SOLVA. Op het terrein zelf zijn de inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen de veldwerkleider, Bart Cherretté en Ruben Pede (SOLVA).

1.3.7. Gebruikte materiaal en technische specificaties

De afgraving gebeurde met een Hitachi graafmachine van 21 ton met een platte bak van 2m breed. De foto's zijn genomen met een Pentax K-50. De vondsten zijn per laag gerecupereerd en in vondstzakjes gestoken. Deze werden vervolgens onmiddellijk voorzien van een uniek volgnummer (= vondstnummer). Het digitaal inmeten van de sporen en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW) werden gedaan met een GPS-toestel (Trimble R6 GNSS). De registratie van de archeologische sporen gebeurde met een tablet (iPAD 3) met *een filemaker 15 go app*.

1.3.8. Beschrijving en motivering afwijkende methodiek en bijstelling strategie

Er is in totaal reeds 22,28 % van het terrein onderzocht. Deze, voor een vooronderzoek, ruime steekproef bleek echter noodzakelijk om tot een relevante spreiding van de sleuven te komen en geen 'restzones' te hebben die minder of niet zouden geëvalueerd zijn. Tevens kon zo een gefundeerde inschatting gemaakt worden van het terrein en de archeologische relictten. Door een groot kijkvenster aan te leggen bleek verder dat ook bij een groter afgegraven vlak, de sporendensiteit zeer laag bleef. Dit ontbreken van echte clusters met archeologische sporen in de kijkvensters bevestigt het beeld uit de proefsleuven errond.

1.3.9. Aanduiding behoud in situ

Niet van toepassing.

1.3.10. Aspecten waarvoor advies van specialisten werd ingewonnen

Niet van toepassing.

1.3.11. Aspecten waarvoor algemene wetenschappelijke advisering gevraagd werd

Niet van toepassing.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat enerzijds alle relevante informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. De gegevens van het bureauonderzoek zijn vervolgens aangevuld met de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. De evaluatie van deze sporen moet vervolgens in combinatie met de gegevens van het bureauonderzoek leiden tot een goede motivering over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

De interpretatie van de sporen is voornamelijk gebeurd op basis van de vorm, de bewaringsgraad van de sporen, de vulling en de hierin aangetroffen artefacten. De datering van deze sporen komt in eerste instantie van het aardewerk. Er zijn voorlopig geen natuurwetenschappelijke onderzoeken gepland of uitgevoerd.

2.2. Een beschrijving van het assessment van de vondsten

Tijdens het terreinwerk is geen selectie gebeurd bij het recupereren van de vondsten. Om een zo compleet mogelijk beeld van de site en de archeologische restanten te bekomen is alles verzameld, voorzien van een vondstnummer (= uniek volgnummer) en opgenomen in de SOLVA-Archeologiedatabank. De vondsten zijn per spoorcombinatie geteld. De datering van de vondsten is steeds op spoorcombinatie gemaakt.

2.3. Een beschrijving van het assessment van de stalen

De zeefstalen van zowel de crematiegraven, als de andere sporen zijn na afloop van het terreinwerk onmiddellijk nat gezeefd op 2mm. Nadien is het zeefresidu uitgepikt op vondsten. Het overige residu is gedroogd en wordt samen met de vondsten bewaard in het Onroerend Erfgoeddepot van SOLVA. De beperkte hoeveelheid ¹⁴C-stalen zijn eveneens ingevoerd in de databank, en vervolgens ter bewaring opgeslagen in een gekoelde omgeving.

2.4. Conservatie-assessment

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door SOLVA digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de SOLVA-Archeologiedatabank raadpleegbaar. De vondsten zijn gewassen, gedroogd en worden conform de regels van de kunst bewaard in het Onroerend Erfgoeddepot van SOLVA.

2.5. Assessment van het onderzochte gebied

2.5.1. Een tekstuele beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied (aardkundige en hydrografische situering, grondgebruik, fysisch-geografische gegevens, geraadpleegde bronnen)

Landschappelijke en planmatige situering

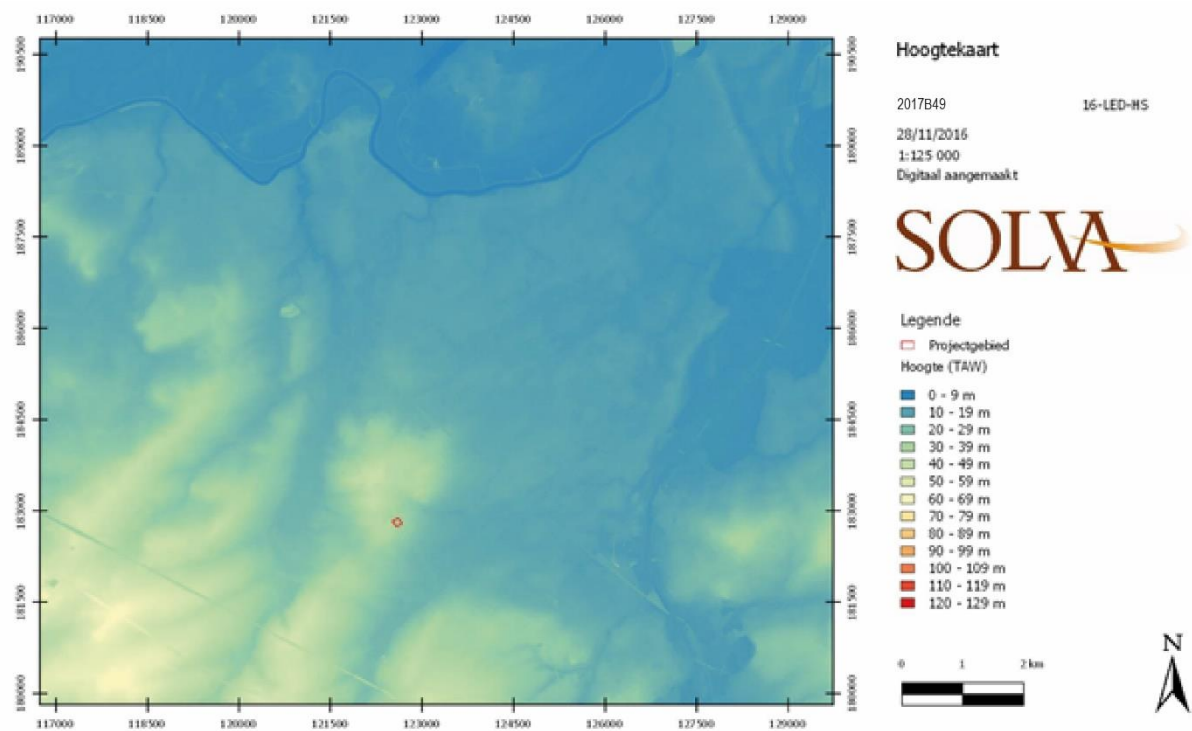
Het onderzoeksgebied is gelegen op een vierkant blokperceel gelegen langs de Hoogstraat, op korte afstand van het centrum van Lede.² Het perceel is momenteel in gebruik als landbouwgrond voor gewassen (figuur 5). Ten noorden van het perceel zijn er huizen gebouwd, aan de zuidelijke kant van de baan is er geen bebouwing te noteren. Het terrein is alleen langs de (lagergelegen) Hoogstraat te betreden.

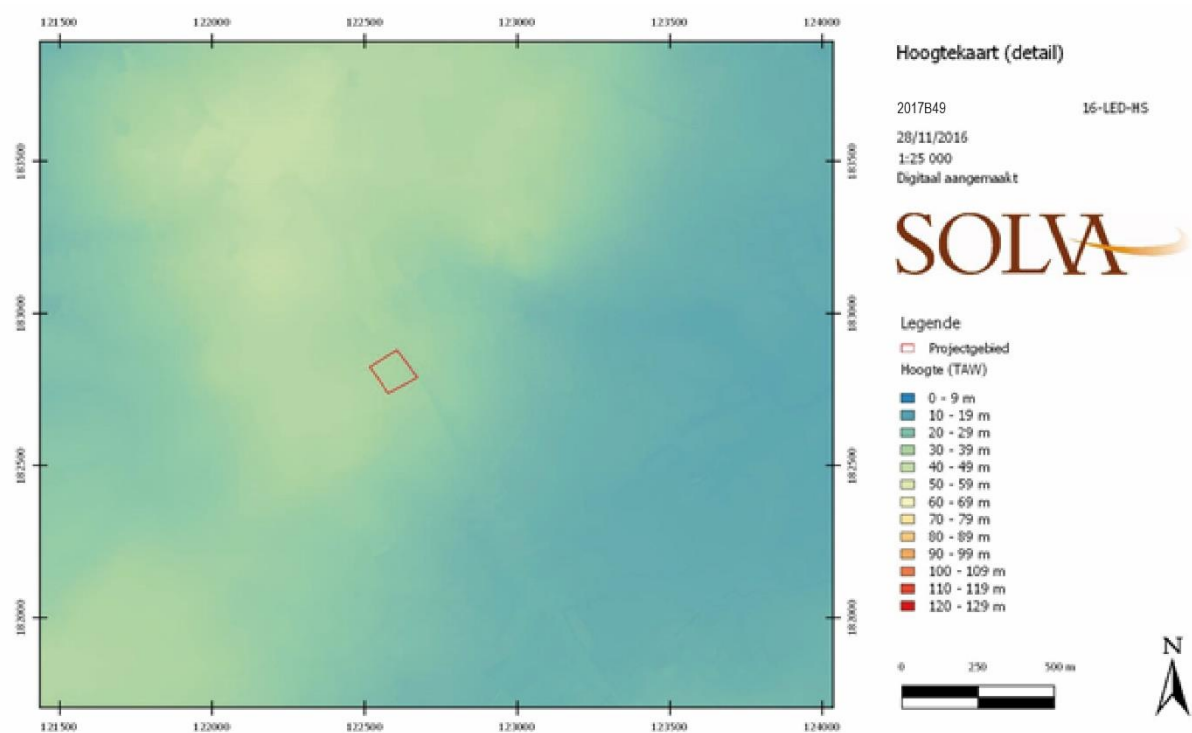
Figuur 5. Orthofoto, meest recent (2015) winteropname, projectgebied (wit) op kadastraal perceel (rood) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het onderzochte gebied is gesitueerd in de zandleemstreek, op een verhevenheid tussen twee beekvalleien. De verhevenheid kenmerkt zich door een glooiend reliëf in de richting van de beken. Het terrein situeert zich tussen de 28m en 30m TAW, aan de zuidelijke kant van de laatste verhevenheid voor de Scheldevallei (figuur 6). Het detail van het DHM toont dat het projectgebied net op de rand zit van de beekvallei (figuur 7). Naar het noorden en naar het westen loopt het terrein nog wat verder op. Dit komt ook in het hoogteprofiel (terreindoorsnede) duidelijk tot uiting (figuur 8).

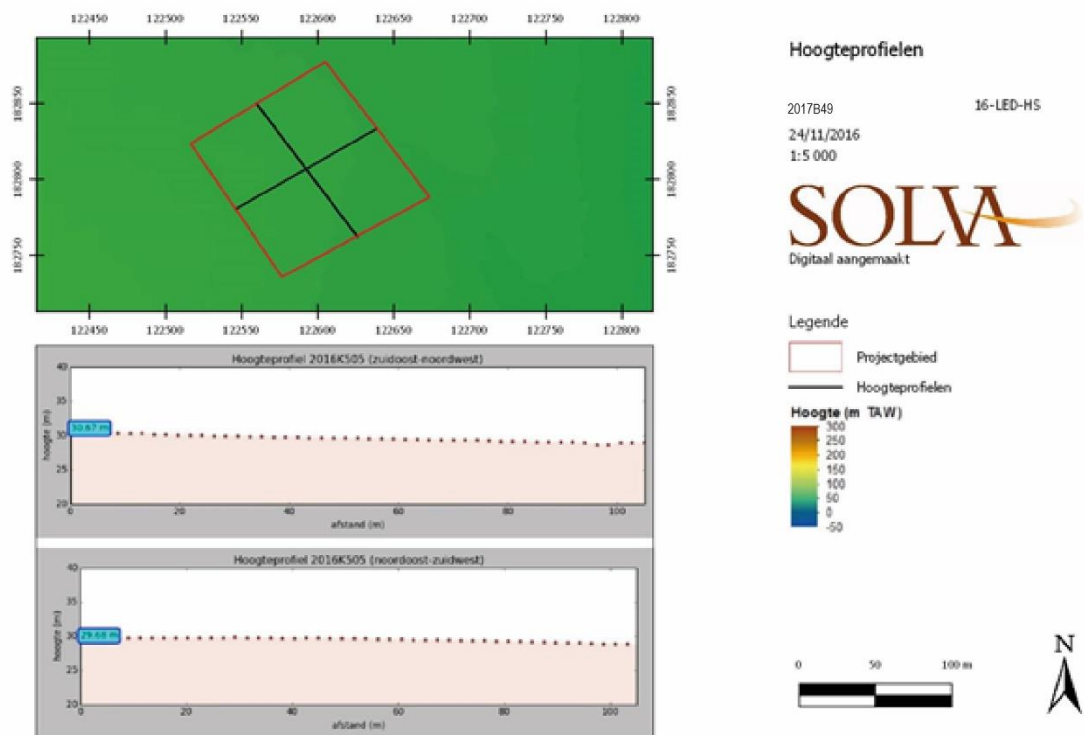
² Gelet op de analyse van het historisch kader (zie verder, hoofdstuk 2.5.2) wordt het blokperceel waarop het projectgebied gelegen is, in het kaartmateriaal ook afgebeeld.

Figuur 6. Hoogtekaart met ligging van het projectgebied op een verhevenheid tussen twee beekvalleien (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

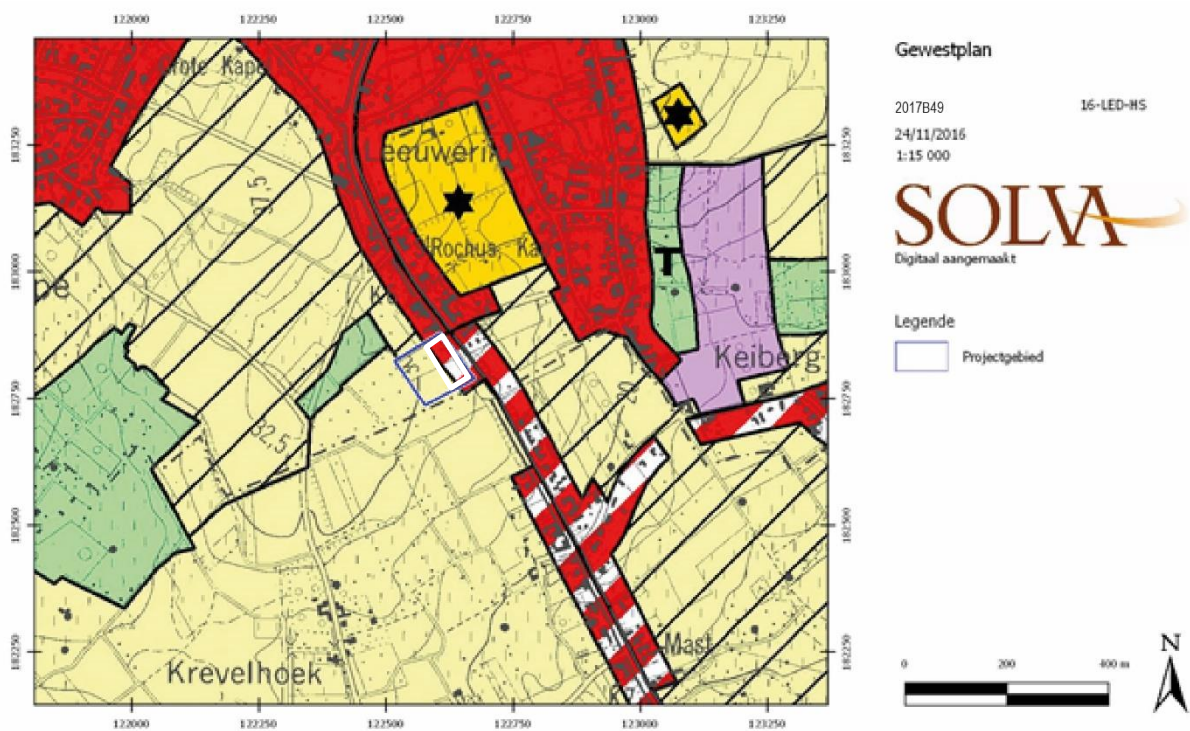

Figuur 7. Detail van figuur 6 met ligging van het projectgebied op de rand van een verhevenheid en beekvallei (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

Figuur 8. Hoogteverloop van het terrein (AGIV).

Het kadastraal perceel waarop het projectgebied is gelegen, is op het gewestplan in twee verschillende categorieën beschreven. De zone aan de straat (dus het projectgebied waarop de nieuwbouw zal plaatsvinden) is ingekleurd als ‘woongebied met landelijk karakter’. Het overige deel van het perceel is als ‘agrarisch gebied’ beschreven (figuur 9).

Figuur 9. Gewestplan. Het kadastraal perceel is in het blauw aangeduid, het projectgebied in wit (Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

-Beknpte geologische en geomorfologische schets van de regio³

Het onderzochte gebied is gesitueerd in de zandleemstreek, ten zuiden van de alluviale vlakte van de Schelde. Het gebied ligt in het Midden-Vlaams glooiend zandleemdistrict, op de overgang naar het Zuid-Vlaamse lemig heuveldistrict. Het betreft een weinig tot matig geaccidenteerd tertiair landschap waarop voornamelijk zandlemige eolische gronden werden afgezet.⁴ Er situeren zich enkele lagere heuvelkammen met een west-oost oriëntatie die uitlopers zijn van het zuidelijk gelegen Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict.

-Het projectgebied

Hydrografisch:

Aan de oostelijke zijde loopt de vallei van de Molenbeek, die tot het Denderbekken behoort. De westelijke vallei is uitgeschuurd door een (andere) Molenbeek, die behoort tot het bekken van de Schelde. Dit komt duidelijk naar voor in het digitaal hoogtemodel van het terrein (figuur 6). Aan de noordzijde van de Keiberg stroomt de Dorebeek die vervolgens uitmondt in de Molenbeek. De positie gelegen tussen twee grotere beken, met hun respectievelijke aftakkingen kan een bepalend element geweest zijn in de beslissing van mensen om zich daar in het verleden te vestigen.

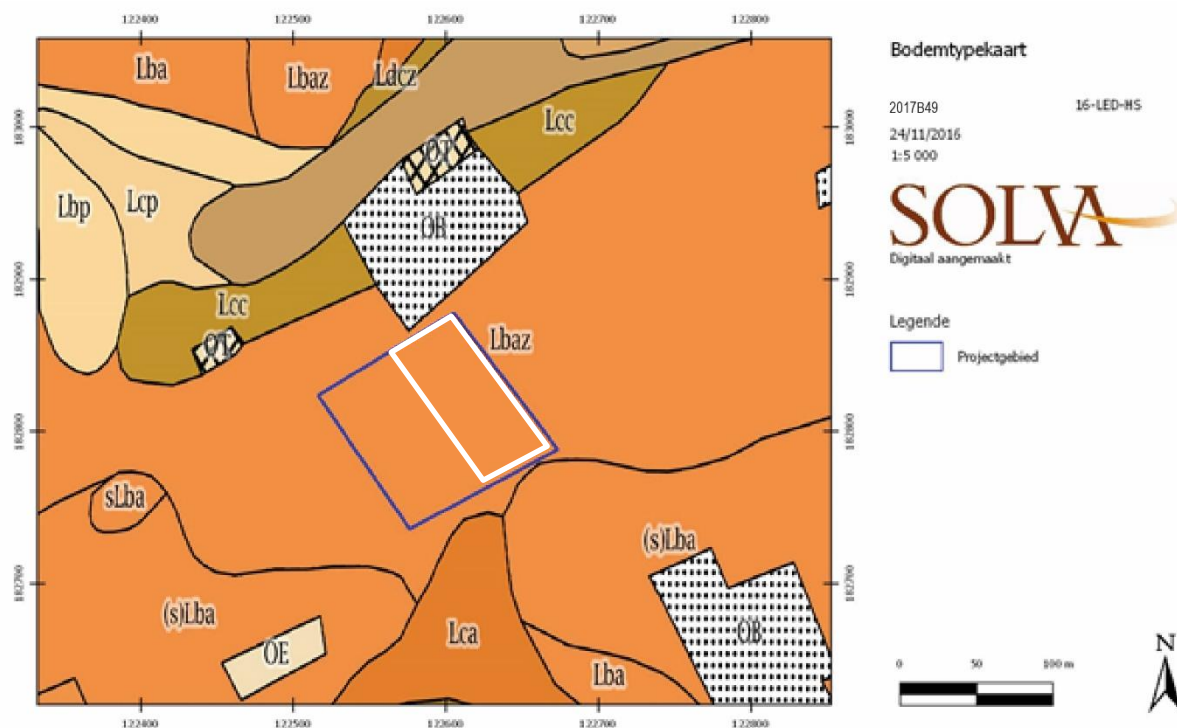
Aardkundig:

Op de bodemkaart is het volledige onderzoeksgebied gekarteerd als Lbaz. Dit is een droge zandleem bodem, met textuur B-horizont. Dit zijn eolische gronden die afgezet zijn tot het vroeg Holocene. Belangrijk in deze is dat dit type gronden vaak een Ap heeft die tot 25cm diep reikt, en waaronder een meer kleiige textuur B-horizont ligt die 30 tot 40cm diep gaat. Waardoor er dus vanaf een diepte van 30cm archeologische sporen zichtbaar kunnen zijn. Deze gronden zijn geschikt voor veeleisende akkerbouw (tarwe, suikerbieten) en zeer geschikt voor weinig eisende teelten zoals haver, rogge of aardappelen. Net ten noorden van het onderzoeksgebied is er een reeds verstoorde zone (figuur 10).

---

³ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken (Sevenant *et al.*, 2002).

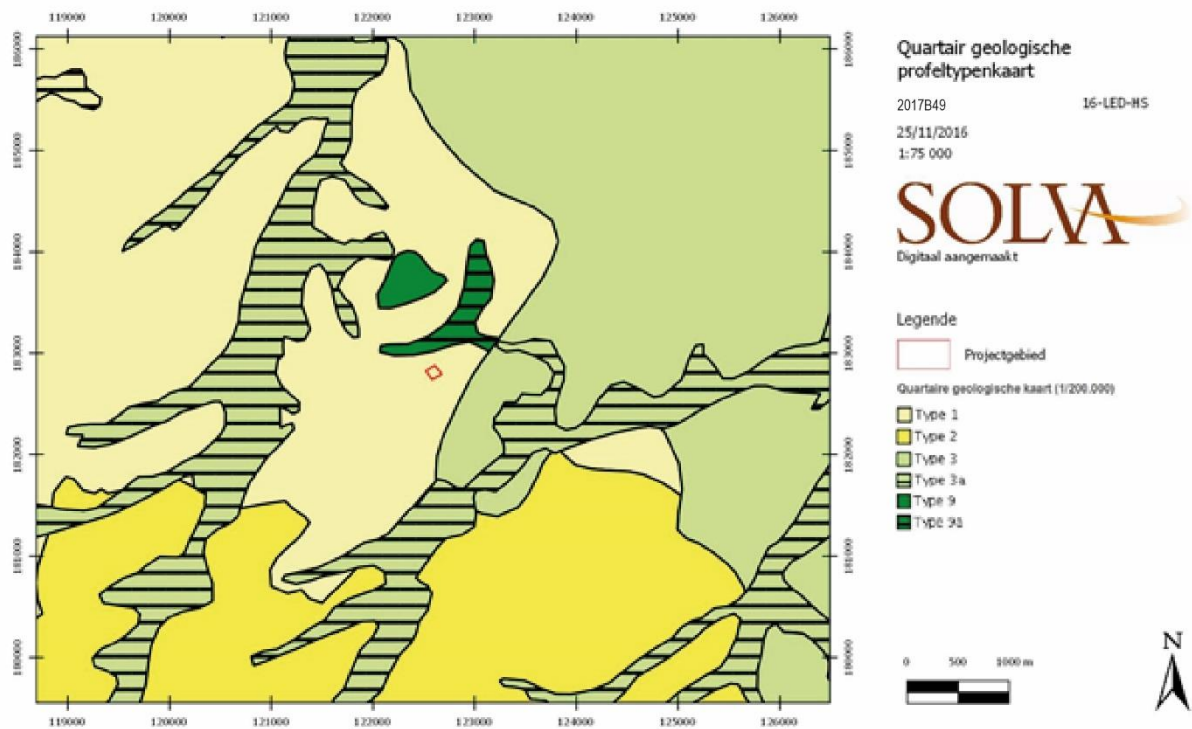
⁴ Sevenant *et al.* 2002, 143

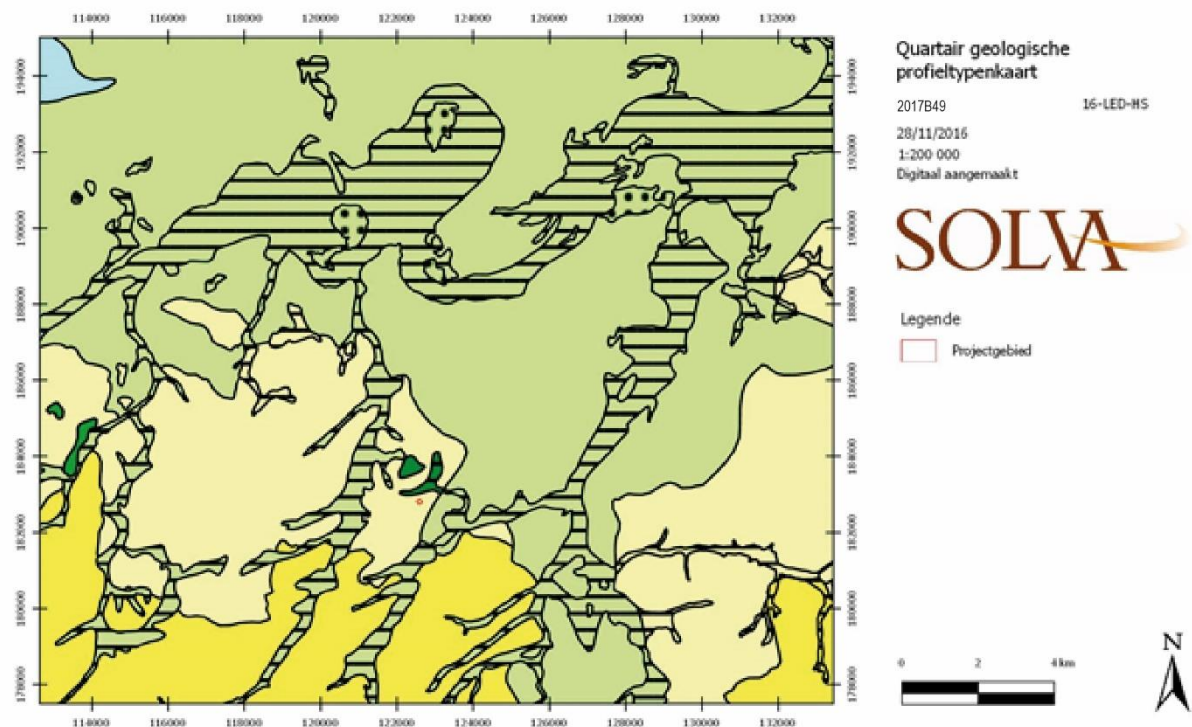
Figuur 10. Uittreksel uit de bodemkaart. Het projectgebied (omkaderd in het wit binnen de kadastrale aflijning in het blauw) bevindt zich in een zone die als Lbaz wordt beschreven (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Net als op de bodemkaart is op de quartairgeologische kaart te zien dat de onderzoekszone aangeduid staat als een gebied waar er eolische afzettingen (zand tot silt) zijn geweest tijdens het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk tot in het Vroeg-Holoceen (figuur 11). Er zijn geen holocene en/of tardiglaciale fluviale afzettingen bovenop de pleistocene sequentie waar te nemen.

De overzichtskaart geeft voorts duidelijk weer dat de resp. westelijke Molenbeek tot het bekken van de Schelde behoort, de oostelijke Molenbeek stroomt duidelijk in de richting van de Dender af (figuur 12)

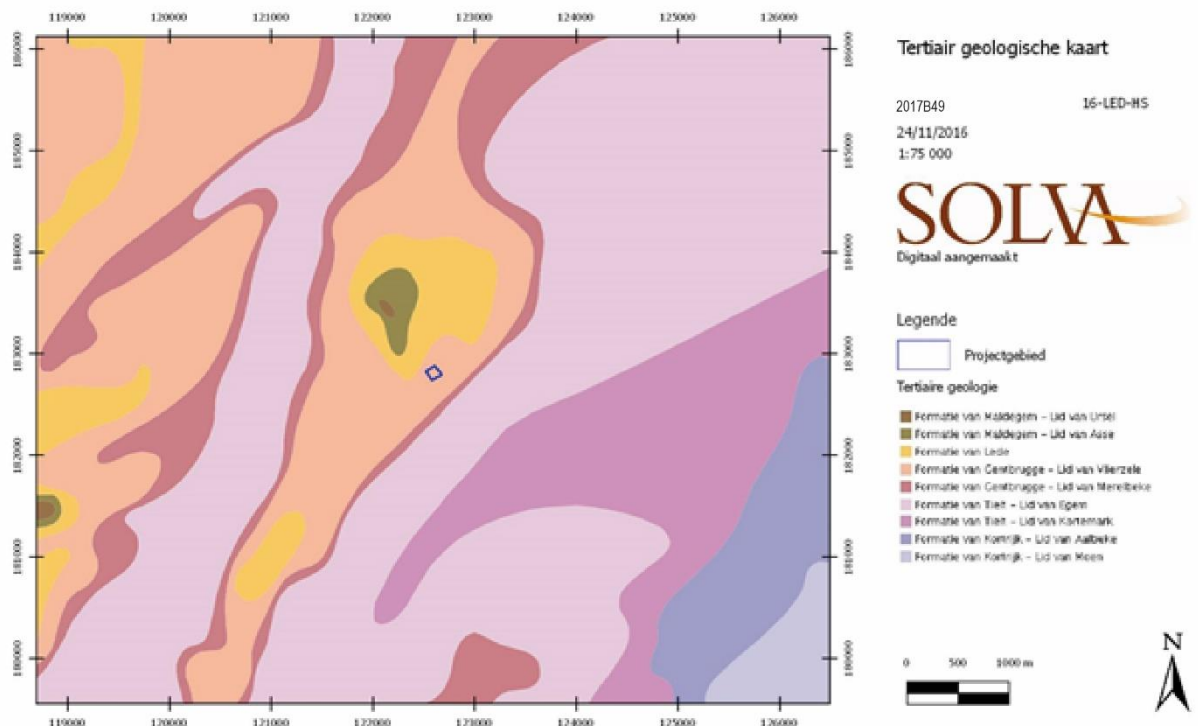
Figuur 11. Detail van de quartairegeologische profieltypekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Figuur 12. De quartairegeologische profieltypekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Op de geologische kaart van het paleogeen (voorheen tertiair genoemd) is het onderzoeksgebied als 'Formatie Van Gentbrugge, Lid van Vlierzele' gekarakteriseerd met de volgende beschrijving: groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend. Plaatselijk hebben deze dunne zandsteenbankjes. Verder bevatten deze lagen ook glauconiet en glimmers (figuur 13). Ten

noorden van het onderzoeksgebied, dicht bij de top van de heuvel (waarop het centrum van Lede is gesitueerd) zijn resp. de Formatie van Lede, het Lid van Asse en het Lid van Ursel bepalend voor de ondergrond.

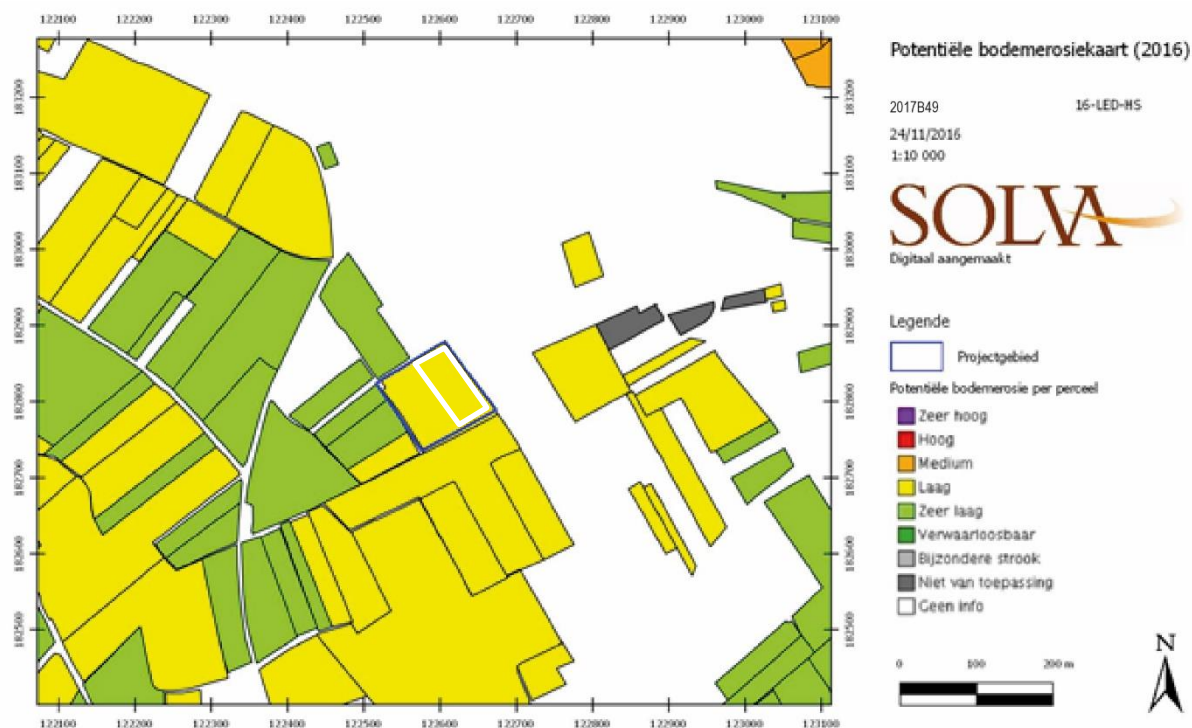

Figuur 13. De tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Voor het gebied is geen **geomorfologische** kaart beschikbaar.

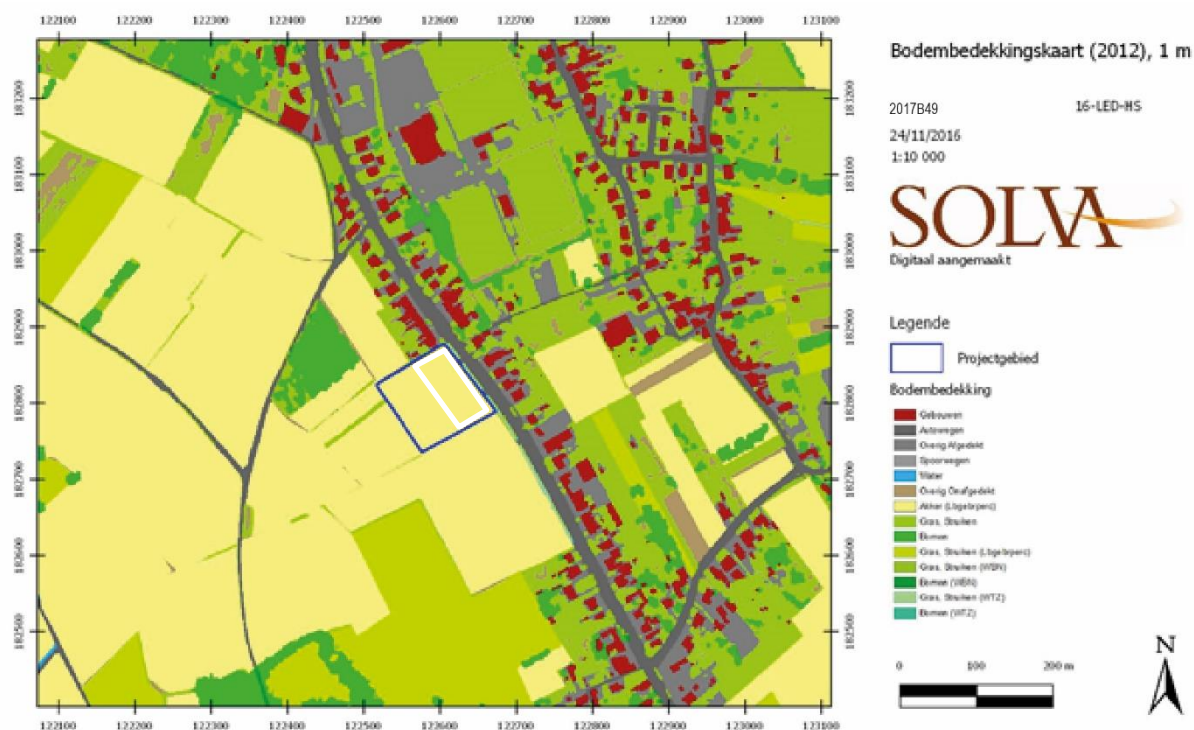
Fysisch-geografische gegevens en grondgebruik

Hoewel het onderzoeksgebied op een verhevenheid ligt, is het op de bodemerosiekaart aangeduid als 'laag erosiegevoelig' (figuur 14). Dit betekent dat eventuele aanwezige archeologische sporen slechts in beperkte mate afgetopt zouden zijn (opm: uit het verdere onderzoek zal blijken dat dit niet het geval was en de sporen wel degelijk zwaar geërodeerd waren).

Figuur 14. Erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse Gemeenten, in het geel : zones met medium erosie, in het blauw het blokperceel waarop de onderzoekszone is aangeduid (wit) (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het perceel is in gebruik als landbouwland en de laatste jaren in gebruik voor de teelt van akkergewassen (figuur 15).

Figuur 15. Bodembedekkingskaart met het grondgebruik van de percelen. In het blauw het blokperceel waarop de onderzoekszone is aangeduid (wit) (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De ondergrond van het projectgebied bestaat uit een droge zandleembodem die sinds het begin van het vroeg Holocene geen nieuwe afzettingen meer heeft gekend. Dit houdt in dat in dit gebied

eventueel archeologische sites uit de laatste 10.000 jaar kunnen aanwezig zijn vanaf de huidige oppervlakte, ouder materiaal wordt niet verwacht in de bovenste meters van het gebied maar kan zich eventueel wel situeren op de overgang tussen het quartair dek en de paleogene ondergrond. De diepte van het paleogeen ten opzichte van het huidige oppervlak is niet bepaald.

Deze droge zandleembodems zijn makkelijk te bewerken gronden die een uitstekende opbrengst genereren.

De combinatie van deze vruchtbare bodem, op een zuidwaarts georiënteerde verhevenheid met een uitgesproken ligging tussen en nabij twee beekvalleien moet in het verleden ook een belangrijke aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mensen. Dit bodemtype heeft doorgaans een ondiepe Ap, en een B-horizont die tot beperkte diepte reikt. Dit in combinatie met een lage erosiegraad kan ertoe leiden dat de eventuele archeologische relictten vrij ondiep in de ondergrond te vinden zijn.

2.5.2. Een tekstuele historische beschrijving van het onderzochte gebied

Algemeen

Het projectgebied bevindt zich ongeveer 1km ten zuiden van de dorpskern van Lede. Het ligt net op de rand van het grondgebied van Lede en Erpe-Mere. Vele archeologische vondsten illustreren dat de omgeving reeds van in de prehistorie bewoond is geweest door mensen (infra 2.5.3).

De oudste vermelding van het dorp Lede gaat terug tot circa 1025⁵. In een oorkonde wordt Lede als *leita* vermeld⁶. Echter wordt er al kort na deze oorkonde, in resp. 1036 en 1065 in andere bronnen reeds gewag gemaakt van 'Lede'. In 1025 behoorde Lede, of althans een deel ervan, tot de Sint-Baafsabdij van Gent. Vervolgens is Lede, samen met enkele andere erfgoederen van het Land van Aalst, overgeheveld naar het graafschap Henegouwen, om vervolgens in het bezit van de graaf van Vlaanderen te komen. Lede was in de volle middeleeuwen een *heerlijkheid*. De oudste met zekerheid gekende heer van Lede is *Jan van Lede* (medio 13de eeuw). Vanaf deze periode tot het begin van de 16de eeuw was de heerlijkheid in bezit van de heren van Lede. In 1542 koopt de Gentse *Jan de Grutere* de heerlijkheid Lede, waarna hij in 1545 door Karel V tot 'heer in Lede' wordt benoemd. Vervolgens kwam de heerlijkheid via huwelijkscontracten in handen van de gezaghebbende Gentse familie Bette. Tijdens hun eigenaarschap is de heerlijkheid Lede tot baronie verheven, om vervolgens in 1633 door de koning van Spanje tot markizaat te worden gepromoveerd.

Inventaris bouwkundig erfgoed

Er zijn voor het onderzoeksgebied geen relevante structuren opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed.

Historisch – cartografische documentatie van het projectgebied

De oudste kaart die voor deze analyse is aangewend is de Ferrariskaart (1771-1778, figuur 16). Op deze kaart is het onderzoeksgebied volledig als akkerland ingekleurd⁷. De Hoogstraat kent al eenzelfde verloop, net als de Krevelhoek/D'heerselweg. Langs weerszijde van de Hoogstraat zijn bomen

⁵ Deze paragraaf is een samenvatting van 'historiek van het domein' in Clement *et al.* 2014.

⁶ *Leita* of Lede is een afleiding van het Germaanse stamwoord *hlitha*, hetgeen heuvelhelling betekent (Gysseling 1995).

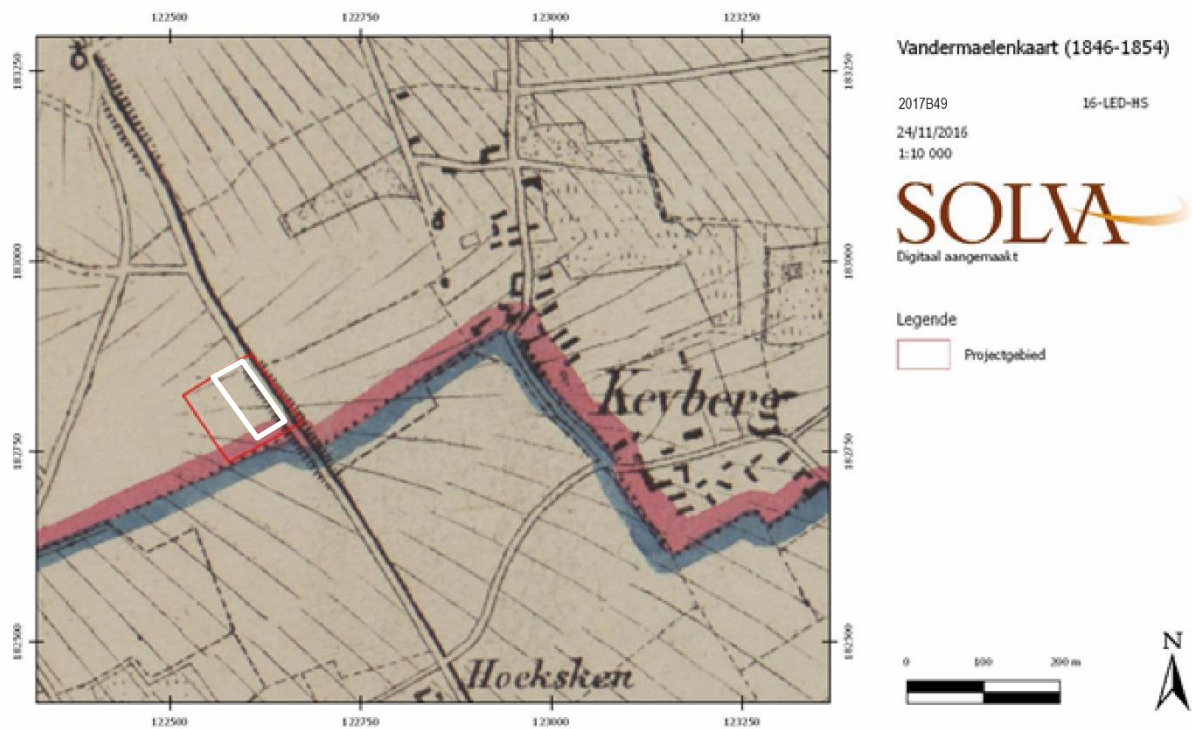
⁷ In wat volgt nemen we het blokperceel waarop het onderzoeksgebied gesitueerd als leidraad voor de (kaart)analyse, aangezien het projectgebied vanuit historisch-geografisch oogpunt moeilijk kan losgekoppeld worden van deze percelenstructuur, zie ook verder.

ingepland. Aan de overzijde van de Hoogstraat is een gehucht te zien op de Keiberg.

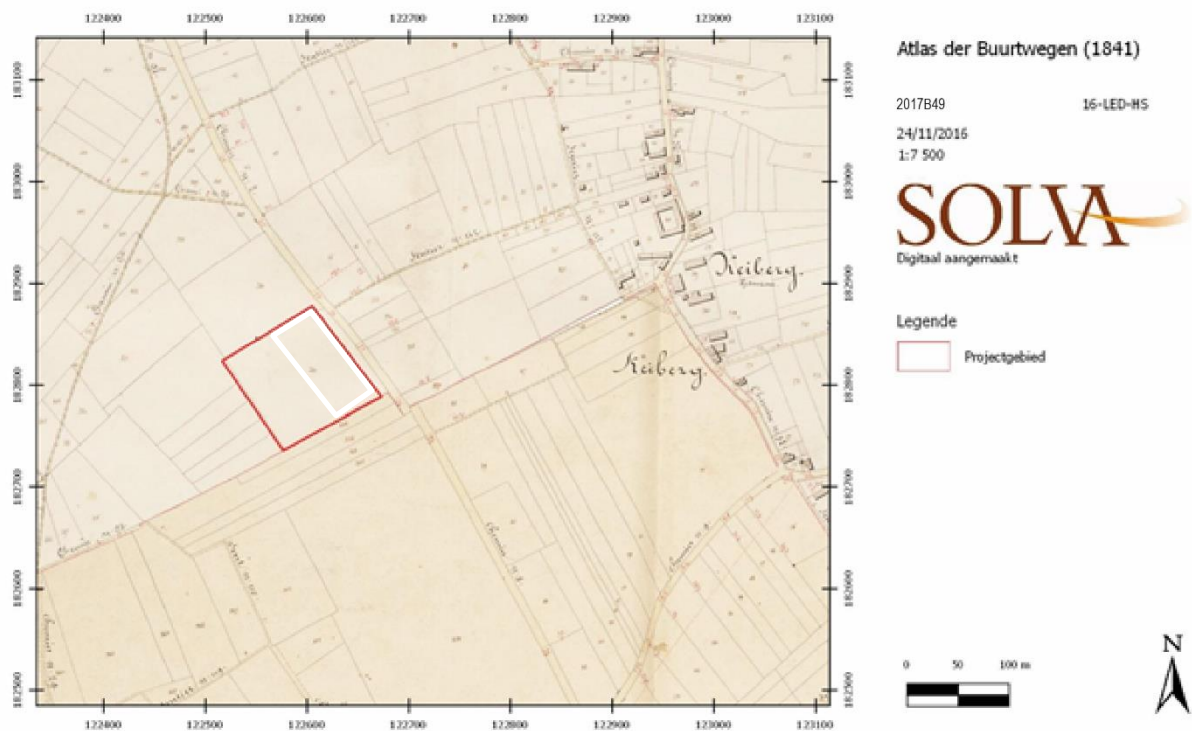

Figuur 16. Ferriskaart, 1771-1778. Het blokperceel en projectgebied bevindt zich in de zone met akkerland (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De Vandermaelenkaart (1846-1854, figuur 17) geeft geen extra info over de percelen of bebouwing in vergelijking met voorgaande of nakomende kaarten. Deze kaart geeft wel reeds grenzen weer. Op deze kaart is reeds te zien dat waar nu de gemeentegrens tussen Lede en Erpe-Mere ligt, er in het midden van de 19de eeuw ook reeds een grens gelegen was.

Figuur 17. Uittreksel uit de Vandermaelenkaart (1846-1854), met aanduiding van het blokperceel (rood) en projectgebied (wit) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

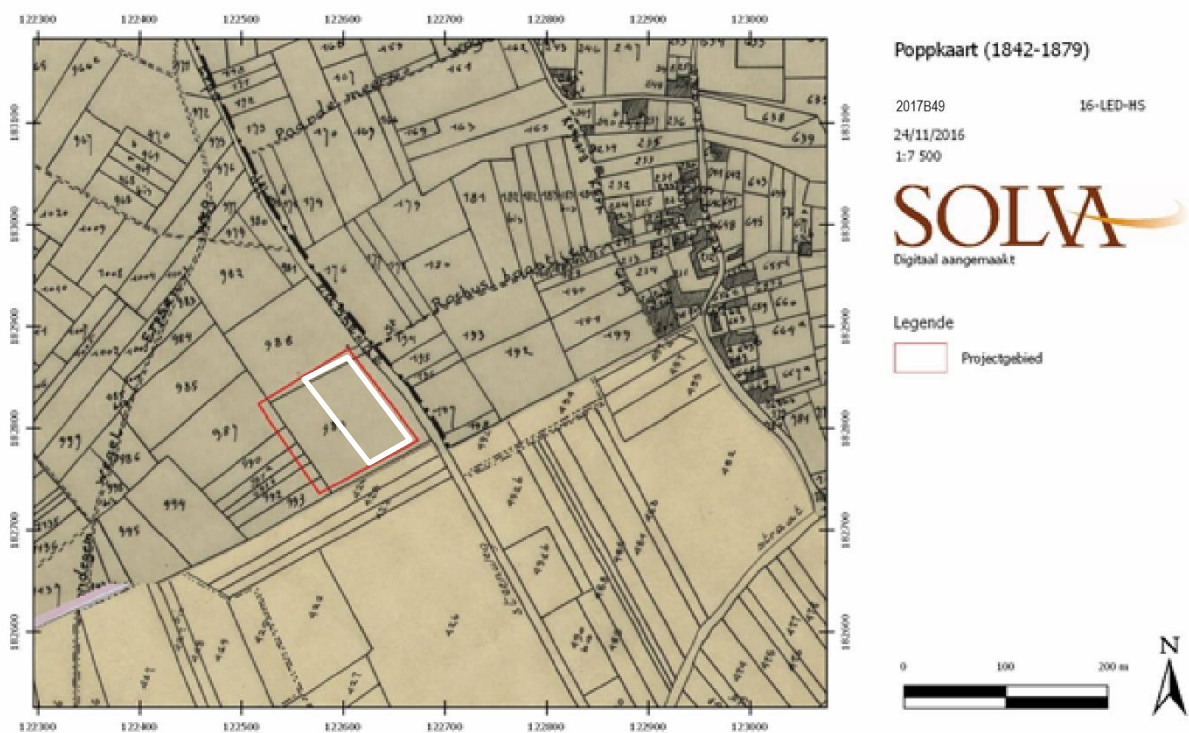

Figuur 18. Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen (1841), met aanduiding van het blokperceel (rood) en projectgebied (wit) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De Atlas der Buurtwegen geeft een stuk meer informatie dan de voorgaande kaarten (figuur 18). Op deze kaart is te zien dat er een **voetweg van het gehucht** op de Keiberg *recht naar het onderzoeksterrein loopt*. Op de kaart is voorts te zien dat de weg niet verder loopt over het terrein, maar ophoudt ter hoogte van de Hoogstraat. Evenwel ligt de noordelijke perceelsgrens van het

blokperceel waarop het projectgebied gesitueerd is, exact in het verlengde van de voetwegel aan de overzijde van de straat. We sluiten niet uit dat dit een relict is van een oudere situatie, waarbij de voetwegel effectief nog wat verder doorliep en het blokperceel begrensd aan de noordzijde. We houden er in dit licht rekening mee dat dit een aanwijzing zou kunnen zijn voor de aanwezigheid van een (vol)middeleeuwse bewoningskern, gesitueerd aan de rand van een zich ontwikkelend koutercomplex. Opgravingen op gelijkaardige perceelsstructuren in het zuiden van Oost-Vlaanderen brachten eerder reeds middeleeuwse bewoningssites aan het licht, die aan de basis lagen van de ontwikkeling van het kouterlandschap aldaar⁸ en in relatie stonden met een andere bewoningskern. Opvallend is ook dat het blokperceel waarop het projectgebied gelegen is tot een van de grootste percelen behoort. Er is in de nabijheid van dit blokperceel kennelijk een sterke tendens naar opdelen in kleine repelpercelen geweest. Dit komt vooral tot uiting aan de zuidelijke flank van de Keiberg en tussen de Krevelhoek en Overimpe (net buiten figuur 18).

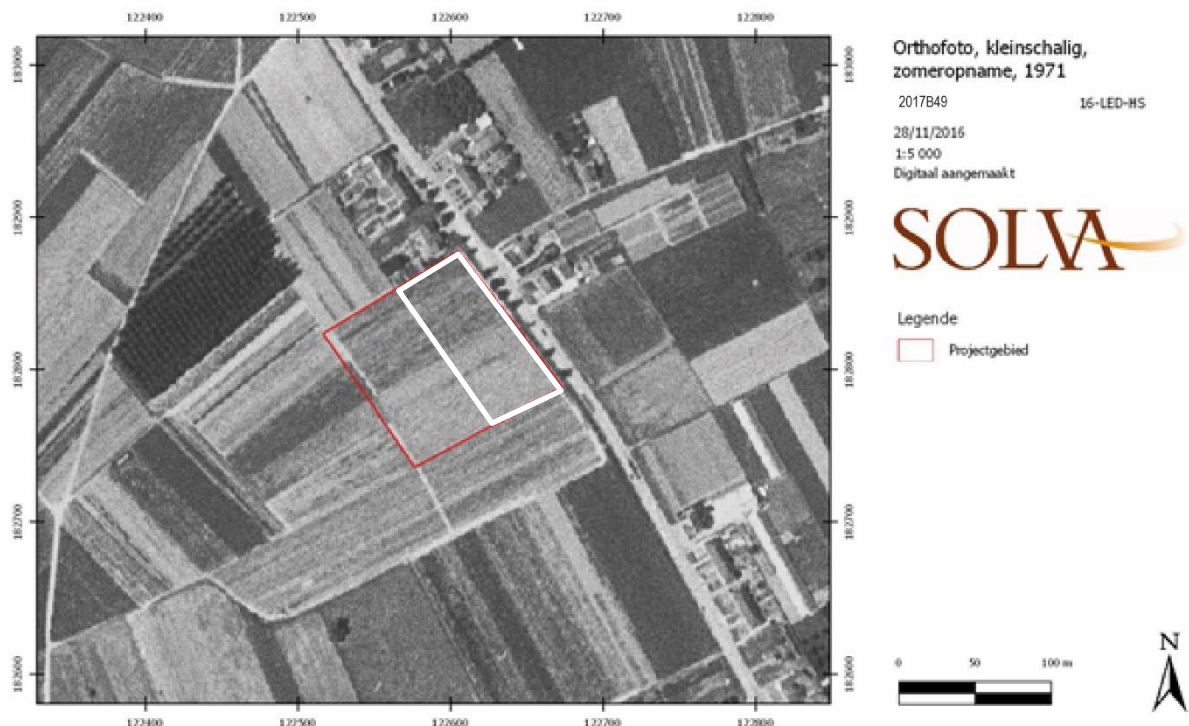
De Poppkaart geeft bij het georefereren telkens een afwijking ter hoogte van het te onderzoeken perceel, echter is het wel duidelijk om welk perceel het gaat (figuur 19). Dezelfde elementen die reeds vermeld zijn bij de Atlas der Buurtwegen komen op deze kaart aan bod. Het straatje dat het gehucht op de Keiberg met het terrein verbindt, wordt op deze kaart “St. Rochus Baantjen” genoemd. Ook op deze kaart is te zien dat het St. Rochus baantje van aan het gehucht op de Keiberg tot aan de Hoogstraat loopt, maar daar vervolgens ook stopt. Er zijn cartografisch geen indicaties dat het weggetje ook over het onderzoeksterrein gelopen heeft. Wel kunnen we vaststellen dat de noordelijke perceelsgrens zich in het verlengde situeert van de weg.

Figuur 19. Uittreksel uit de Poppkaart (1842-1879) met aanduiding van het blokperceel (rood) en projectgebied (wit) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

⁸ Voor een gelijkaardige landschappelijke inplanting met blokperceel, voetwegel en relatie met een historische kern, zie in het bijzonder de onderzoeksresultaten van het project *Kruishoutem Containerpark* (Vanholme, Taelman & Cherretté 2015).

Op de orthofoto uit 1971 is te zien dat er net ten noorden van het terrein, langs de Hoogstraat het perceel 988 verder opgedeeld is in kleine repelpercelen (figuur 20). Op deze percelen zijn verschillende huizen gebouwd parallel aan de Hoogstraat.

Figuur 20. Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het blokperceel (rood) en projectgebied (wit) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

2.5.3. Een tekstuele beschrijving van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De archeologische kennis uit de onmiddellijke omgeving van het projectgebied is vooral opgebouwd op basis van prospectievondsten en oude toevalsvondsten (figuur 21).

Op relatief korte afstand van het terrein zijn er verschillende prospectievondsten gedaan. De prospectievondsten zijn geïnventariseerd door K. De Groote in zijn scriptie in het kader van de “Archeologische inventaris Vlaanderen”, partim Erpe-Mere. De scriptie handelde over het grondgebied Erpe-Mere, en heeft dus geen vondsten van het grondgebied Lede opgenomen. In onderstaand overzicht worden de belangrijkste vondstlocaties overlopen in de relatieve nabijheid van het projectgebied.

CAI locatie 31186 ligt enkele meter ten zuiden langs de Hoogstraat en omvat zowel de vondst van een schrabber als scherven middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk. De vondsten die ten zuidwesten van het terrein zijn gedaan langs de Krevelhoek, zijn bijna uitsluitend silexartefacten uit het meso- en neolithicum⁹. Aan de oostelijke zijde van de Hoogstraat zijn er verschillende vondstlocaties met Romeins schervenmateriaal. Bij het toponiem Bellaert (CAI 32285) wijzen verschillende roerende Romeinse artefacten op bewoning. Het gaat hier onder meer om vaatwerk, maalstenen en munten (o.a. een zilveren munt van Vitellius)¹⁰. Ook de vondstlocatie ten zuidwesten van deze vindplaats (CAI 158044) heeft verschillende scherven Romeins aardewerk opgeleverd¹¹.

⁹ CAI 30828, 30827, 30826, 31319, 30825, 31191

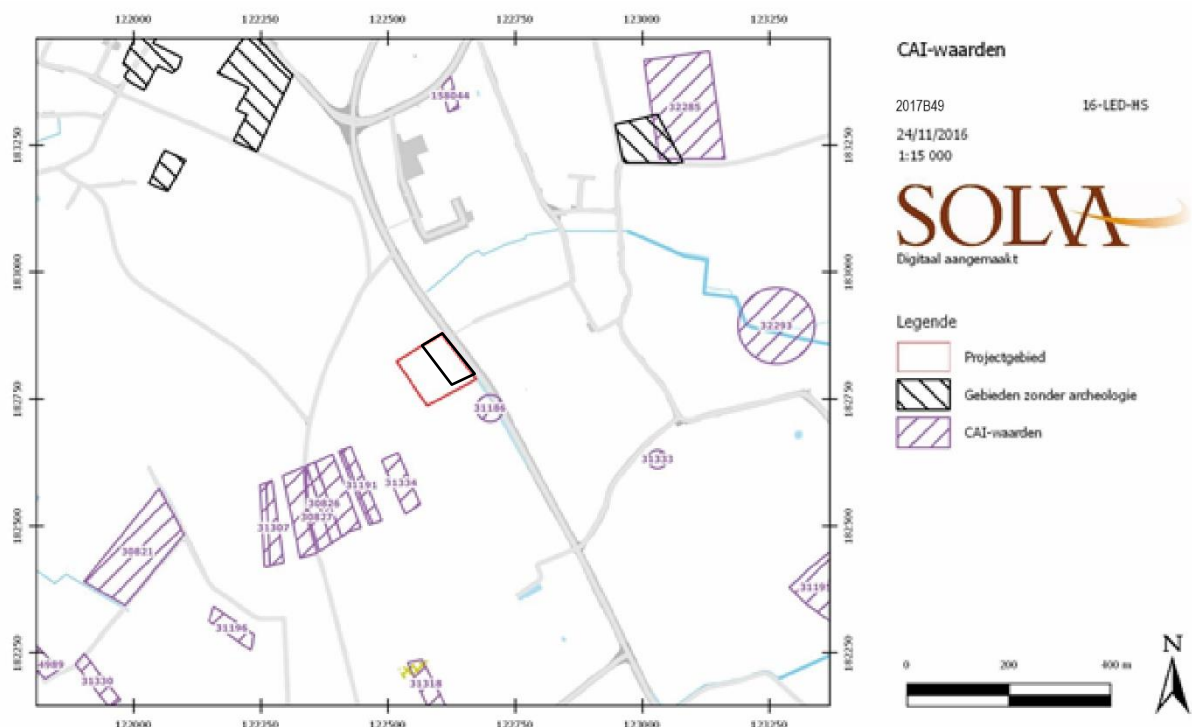
¹⁰ De Maeyer 1979: 69

¹¹ De Swaef & Van Langenhoven 1999

Ongeveer 1km noordwaarts onderstreept de vondst van een bronzen Romeins Marsbeeldje nogmaals de Romeinse aanwezigheid in de nabije omgeving rond het projectgebied (CAI 158425, niet op de overzichtskaart).¹²

Deze vondsten illustreren algemeen het relatief hoog archeologisch potentieel van deze landschappelijk gunstig gelegen gronden.

Meer algemeen valt het archeologisch potentieel op van de natuurlijke hoogte waar Lede op gelegen is. Op het grondgebied van Lede valt heel wat archeologische informatie, op basis van oude vondstmeldingen en oude en recentere opgravingen, te melden. We beperken ons hier tot de voornaamste vaststellingen. Voor een meer exhaustieve opsomming verwijzen we naar Clement et al., 2014. **Op ruimere afstand van het projectgebied** vermelden we de diverse archeologische sites nabij het centrum van Lede, en in het bijzonder (1) de locatie van de Merovingische (en Romeinse) begraafplaats nabij de Wichelse Steenweg,¹³ de opgravingen uitgevoerd door SOLVA op (2) het Domein Mesen¹⁴ en op (3) Kleine Kouterrede.¹⁵ Op deze twee laatste locaties werden vlakdekkende opgravingen uitgevoerd (respectievelijk ca. 1ha en 1,5ha vlakdekkend) waarbij sporen uit de midden-bronstijd, late bronstijd/vroege ijzertijd, late ijzertijd, Romeinse periode (1^e tot 3de eeuw) en volle tot late middeleeuwen aan het licht kwamen. Deze twee opgravingen zijn illustratief voor de opvallende archeologische rijkdom die Lede kenmerkt, en zich vertaalt in bovenvermelde opgravingen, maar evenzeer in kleinere en oude vondstmeldingen her en der op het grondgebied van Lede. De landschappelijke ligging tussen twee grotere beekvalleien is daar wellicht niet vreemd aan.

Figuur 21. Uittreksel uit de CAI met de gekende sites in de nabijheid van het terrein (Agentschap Onroerend Erfgoed, eigen bewerking).

¹² idem

¹³ idem

¹⁴ Clement *et al.* 2014

¹⁵ Clement *et al.* in voorbereiding

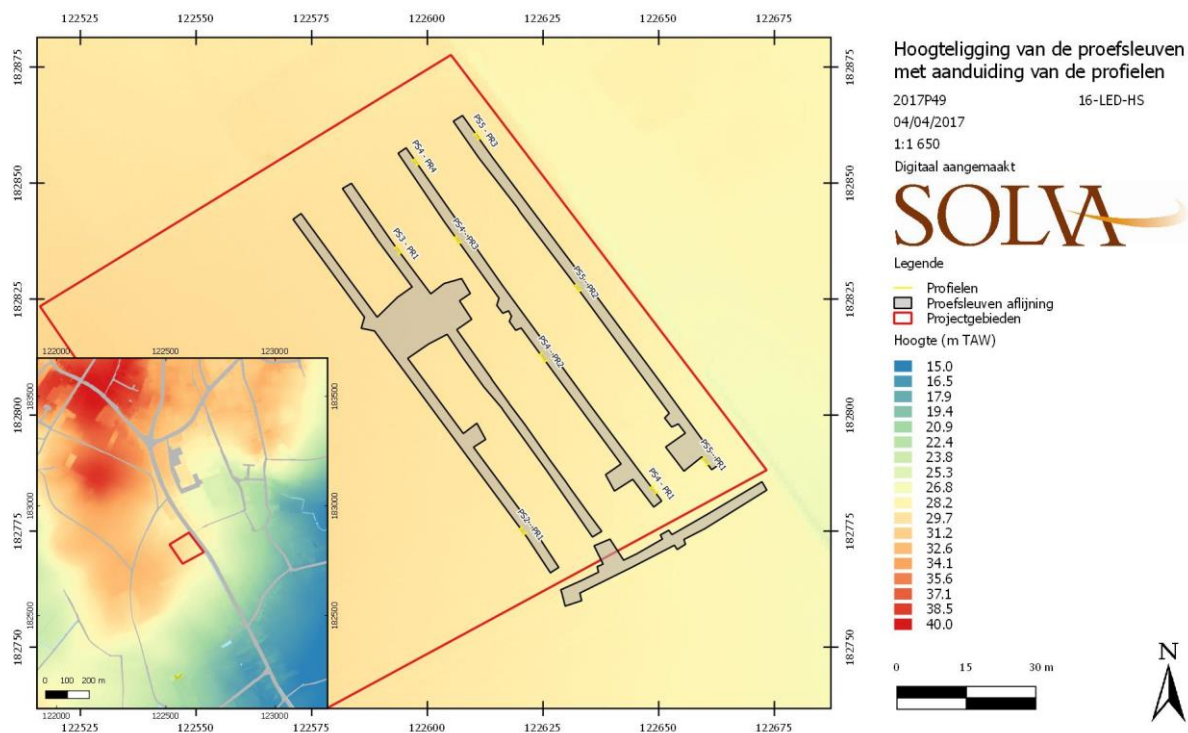
2.6. Assessment van de sporen

2.6.1. Beschrijving van de site aan het huidige oppervlak

Bij aanvang van het onderzoek was het terrein als grasland ingezaaid. Het onderzoeksgebied ligt op een lichte glooiing, en helt af naar het zuiden en naar het westen. De hoogtes (aan de bovenkant van het maaiveld) varieerden tussen de 28 en de 30m TAW. De sporen in het archeologisch afgegraven vlak varieerden tussen de 26,99m en 29.30m TAW.

2.6.2. Stratigrafie

Tijdens het terreinonderzoek zijn er 9 bodemprofielen geregistreerd. Er werd getracht om in elke sleuf tenminste 2 profielen aan te leggen waarbij er zoveel mogelijk volgens een verspringend patroon is gewerkt, d.w.z. verspreid over heel het onderzoeksterrein (figuur 22). Enkel in proefsleuf 1 was het niet mogelijk om een profiel aan te leggen omdat er in deze zone over de gehele lengte archeologische sporen aanwezig waren. De profielen werden machinaal aangelegd door over een breedte van ongeveer 1m te verdiepen. Doorgaans werden de profielen uitgegraven tot in de tertiaire lagen, die hier zeer ondiep in de ondergrond vervat zaten. De profielen staan weergegeven op de overzichtsplannen.

Figuur 22. Hoogteligging van de proefsleuven met aanduiding van de profielen.

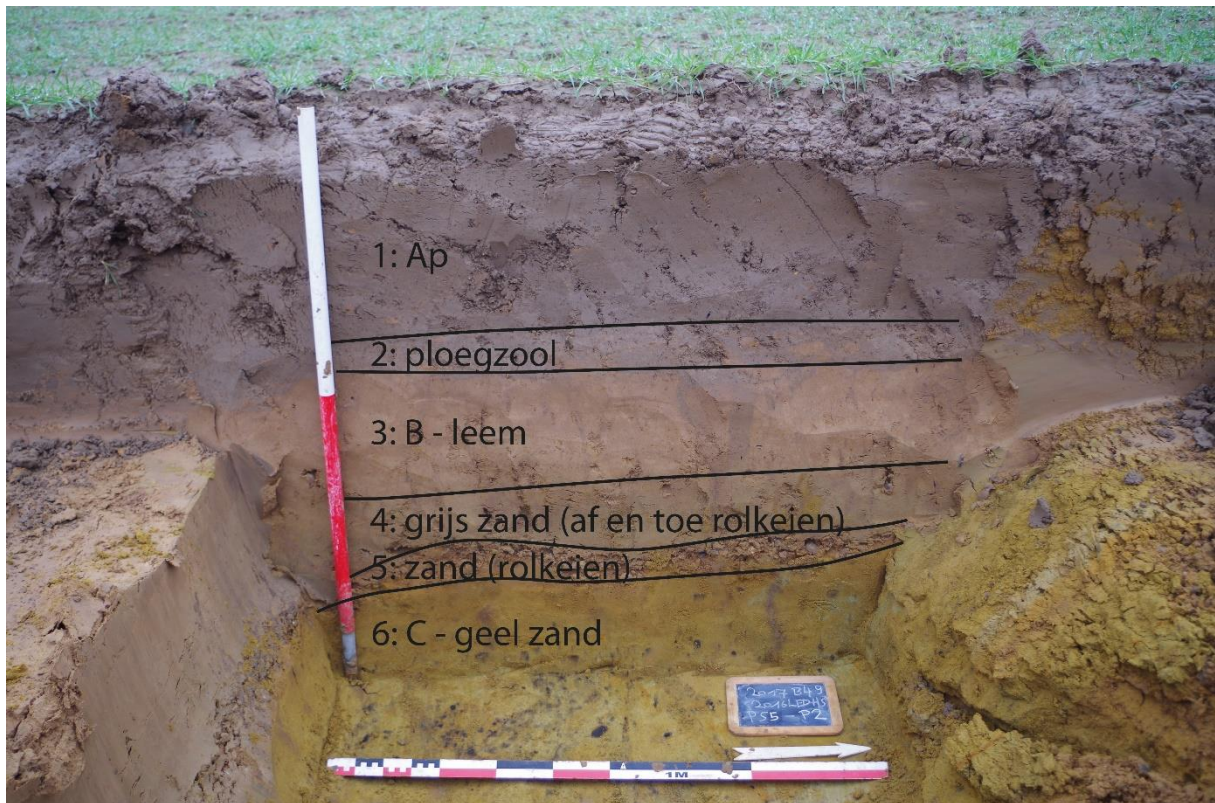
Hoewel de kaart van de potentiële bodemerosie (figuur 14) slechts een lage erosiegevoeligheid suggereert, bleek tijdens het onderzoek dat een groot deel van het terrein ernstig verstoord is geweest door bodemerosie. In de zone het meest naar de top van de verhevenheid is dit het meest uitgesproken. Op een aanzienlijk deel van het terrein is er amper nog quartair sediment bewaard en bevonden de tertiaire lagen zich overal op zeer geringe diepte onder de ploeglaag. Dit resulteerde in verweerde bodemprofielen met slechts een beperkt archeologisch potentieel. Helemaal in de zuidoostelijke hoek van het terrein is er wat colluvium waar te nemen. Doordat er geen archeologisch materiaal in deze laag zit, is het moeilijk om deze erosie te dateren. De historische kaarten toonden aan dat deze gronden tenminste reeds van in de 18de eeuw werden gebruikt als akkergronden (en

waarschijnlijk al een heel stuk eerder). In natte periodes, waarbij er geen vegetatie op de akkers staat om de bovenste losse teellaag samen te houden, zijn deze gronden uitermate gevoelig aan erosie.

In het zuidelijke gedeelte van het terrein (proefsleuf 1 en de $\pm$ zuidelijke 40m van overige proefsleuven) bestaat de bodemopbouw uit een dikke ploeglaag (35-45cm) met onderaan een ploegzool van zo'n 5-10cm diep. Eronder bevindt zich een sterk gebioturbeerde horizont van zo een 20cm dik. De laag eronder is mogelijk colluviaal en bevat rolkeien verspreid in heel de laag. Daaronder bevindt zich het "moedersubstraat". Deze (zand)leemlaag is hier nog zo'n 60cm dik bewaard. Onder deze leemlaag zit een laag met rolkeien (zogenaamd "basisgrind") en zand. Dit is de tertiaire afzetting slaag (figuur 23).

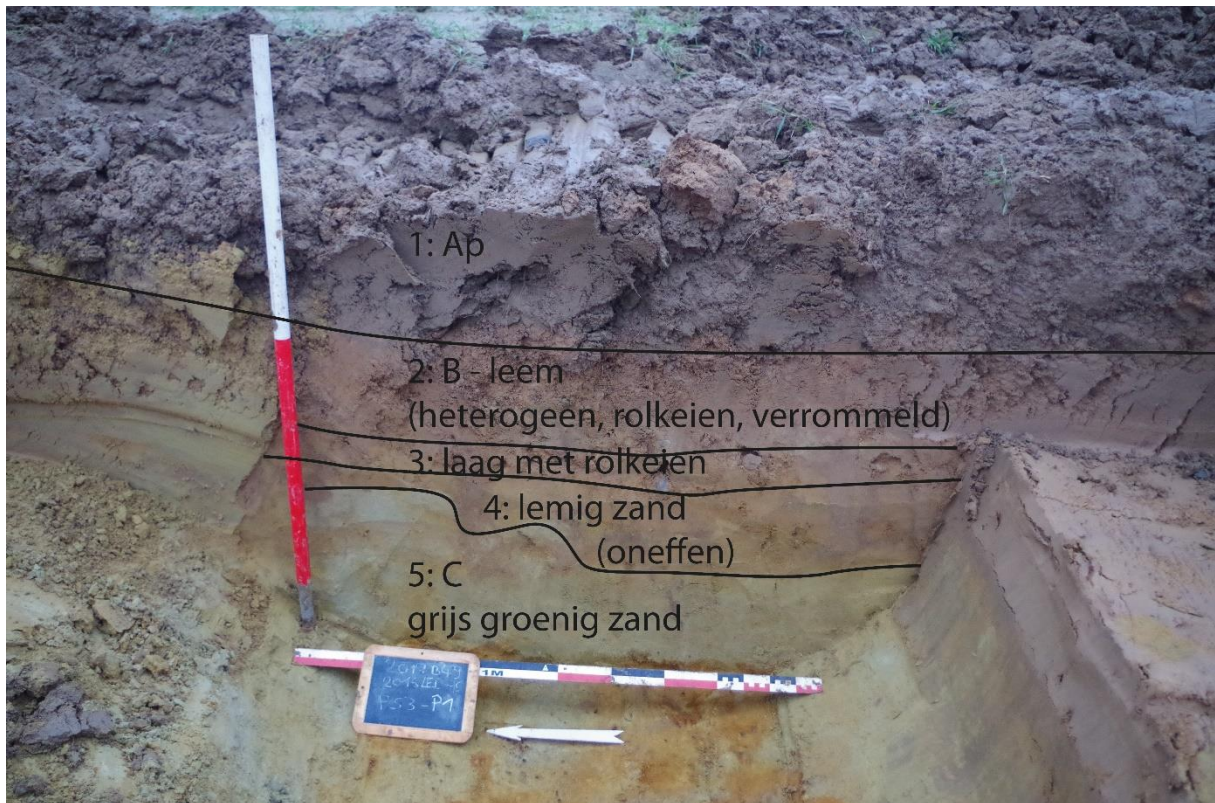
Figuur 23. Proefsleuf 4, profiel 1: bodemopbouw zuidelijke deel van het projectgebied, met mogelijk colluviale laag.

Figuur 24. Proefsleuf 4, profiel 2: sterke verwerking van de B-horizont bij noordelijke profielen.

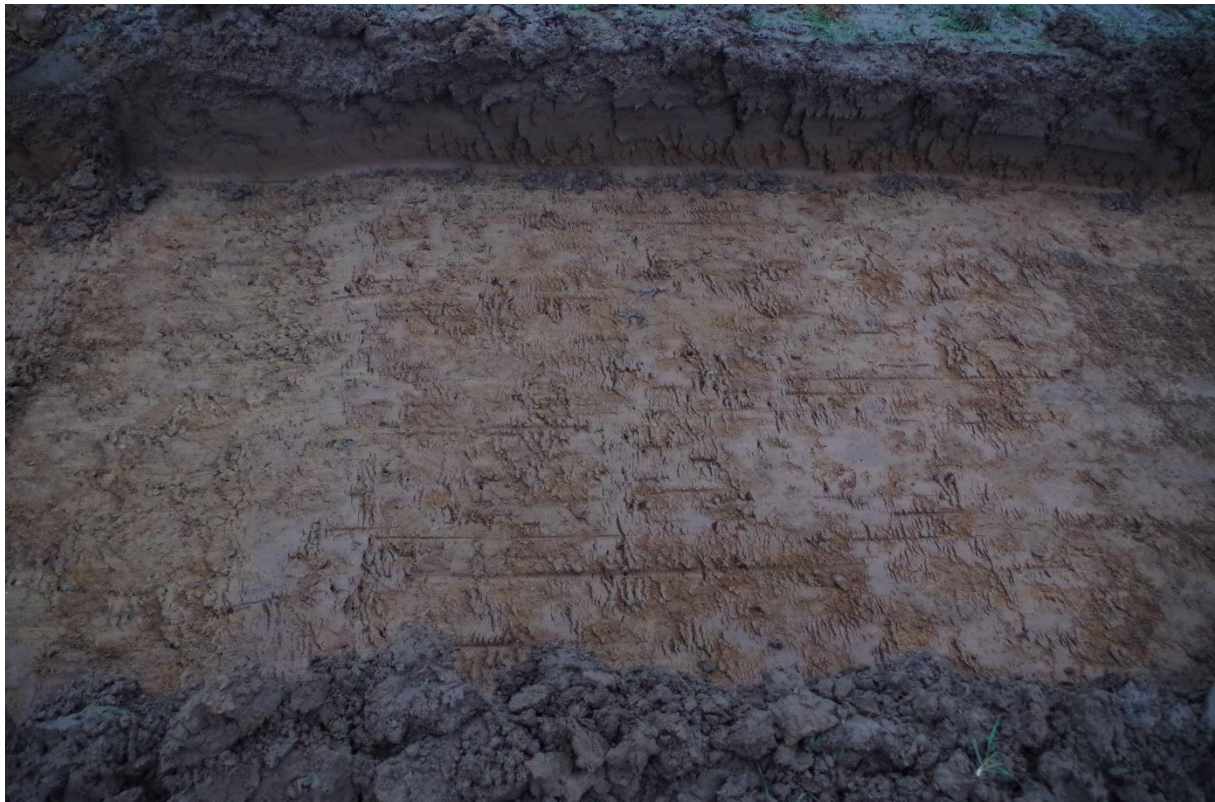
In bovenstaand profiel (figuur 24) is de ruime bouwvoor met harde ploegzool te zien. Onder deze laag zit een B-horizont van zo'n 15-20cm dik. Het leempakket is een stuk minder dik dan bij de meer zuidelijke (en dus helling afwaarts gelegen) profielen. Dit profiel toont een sterke verwerking. Onder de B-horizont bevindt zich een laag met grijs zand en af en toe wat rolkeien (tertiair). Onder deze laag zit een vrij compacte laag met rolkeien (nr. 5). Onder deze laag zit er geel zand.

De centrale zone van het onderzoeksterrein heeft het meest te lijden gehad onder de erosie (figuur 25). De profielen bestaan uit een vrij dunne Ap (20-25cm), met een B-horizont. De leemlaag is doorgaans slechts zo een 15cm bewaard. Eronder bevindt zich de laag met rolkeien en zand. Op sommige plaatsen is de leemlaag zonder uitloging bijna onbestaande. Op deze plaatsen komt de tertiaire laag met rolkeien tot net onder de B-horizont.

Figuur 25. Proefsleuf 3, profiel 1: sterke erosie in centrale zone van het projectgebied.

Bij het afgraven was deze verwerking reeds duidelijk. Onderstaande foto (figuur 26) illustreert dat op sommige plaatsen de tertiaire rolkeien zeer ondiep in de bodem zaten.

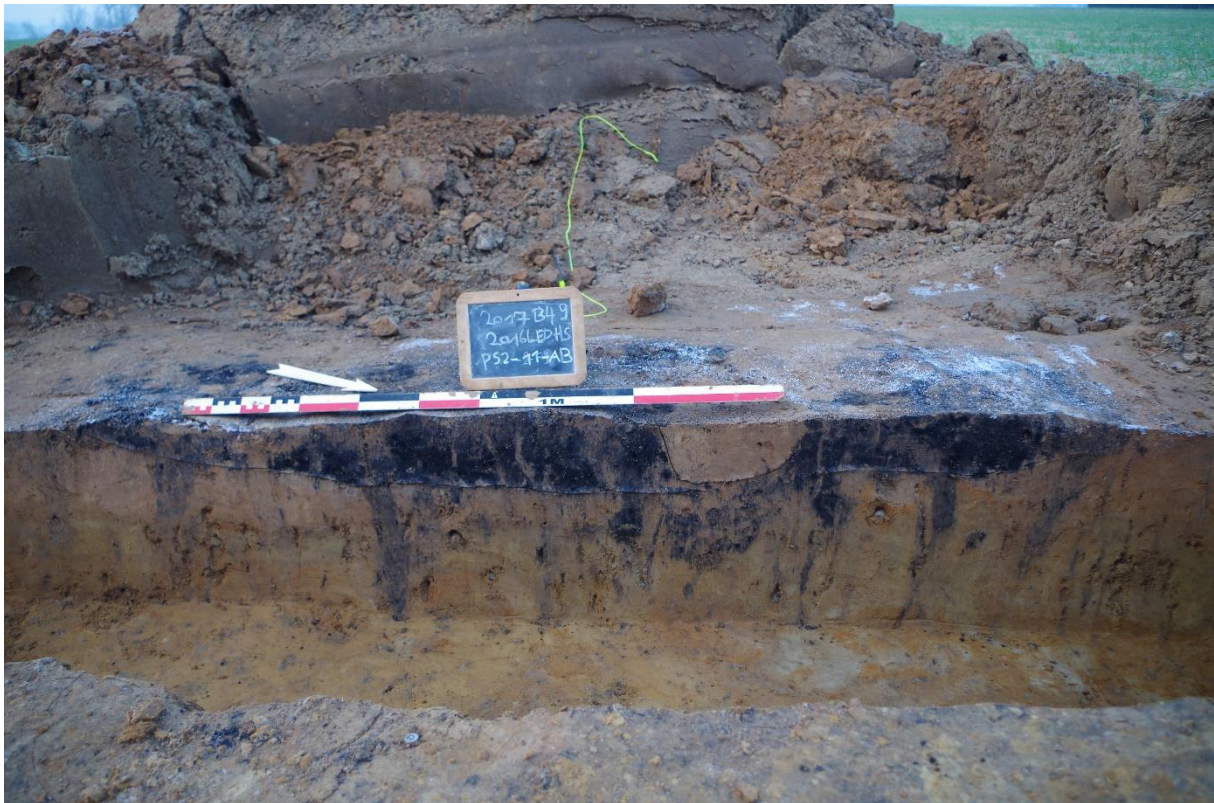
Figuur 26. Oppervlakkige aanwezigheid van tertiaire rolkeien.

Deze erosie heeft zoals gesteld ook zijn weerslag op het archeologische bodemarchief. Tijdens het aanleggen van de proefsleuven bleek dat de aanwezige sporen meestal slechts oppervlakkig bewaard waren, en de bewaring van sporen zich ook concentreerde in bepaalde zones (noordwesten van het terrein, zuiden van het terrein). Zones waar de bodem meer geërodeerd was, brachten geen sporen aan het licht.

Dit wordt het best geïllustreerd aan de hand van twee identieke sporen (figuur 27 en 28). In de zuidoostelijke hoek van het terrein is het brandrestengraf zo een 40cm diep bewaard, waarbij de klassieke opbouw van een crematiegraf, met een opvulling en een houtskoolpakket met vondsten, te zien is (PS5-2, cf. 2.6.3.3). Van het crematiegraf in de door erosie getroffen zone, is slechts het onderste deel van het houtskoolpakket (onderste 10cm) bewaard gebleven (PS2-11, cf. 2.6.3.3).

Figuur 27. Goed bewaard Romeins crematiegraf in zuidoostelijke zone van het projectgebied (PS5-2).

Figuur 28. Romeins crematiegraf in zone met erosie: enkel de houtskoollens is (deels) bewaard gebleven (PS2-11).

2.6.3. Sporenbeschrijving en vondstbeschrijving

2.6.3.1. Algemeen

Zoals hierboven aangegeven, is het onderzoeksgebied sterk geërodeerd en beïnvloedt dit in belangrijke mate de bewaring van de archeologische sporen. Daar waar nog sporen bewaard zijn, is de bewaring in vele gevallen beperkt tot de onderzijde van het spoor. Enkel aan de zuidoostelijke rand van het onderzochte terrein zijn enkele sporen beter bewaard, zoals het hoger reeds vermelde Romeins brandrestengraf. Een Romeinse greppel die eveneens hier aangetroffen werd, is aan de rand van het terrein nog relatief goed bewaard, maar de bewaring vermindert gaandeweg totdat deze structuur verdwijnt (zie verder). Strikt genomen valt deze greppel echter net buiten het projectgebied (zie opmerking hogervermeld met betrekking tot de inplanting van deze proefsleuf).

De vastgestelde erosie is wellicht ook de reden waarom over grote delen van het terrein geen sporen zijn aangetroffen. De aangetroffen sporen zijn duidelijk te herleiden tot twee “zones”. Een eerste zone situeert zich ter hoogte van het midden van het terrein, aan de westelijke rand ervan (metaaltijden), de tweede zone aan de zuidelijke grens van het projectgebied (Romeins).

De overige zones binnen het projectgebied bevatten behoudens enkele recente vergravingen geen sporen (zie figuren 53-56).

Een gedetailleerde beschrijving van de sporen en vondsten is te vinden in de bijlage.

2.6.3.2. Ongedateerd

Tijdens het onderzoek zijn verschillende sporen aangetroffen die niet op basis van de vulling of door vondsten konden gedateerd worden. Het gaat hierbij om enkele (mogelijke) kuilen en wat flarden van

greppels. De meeste greppels waren slecht zichtbaar en konden niet verder gevolgd worden in andere sleuven.

Er was slechts 1 greppel (PS2-1) die in een volgende sleuf kon worden gevolgd (PS3-6).

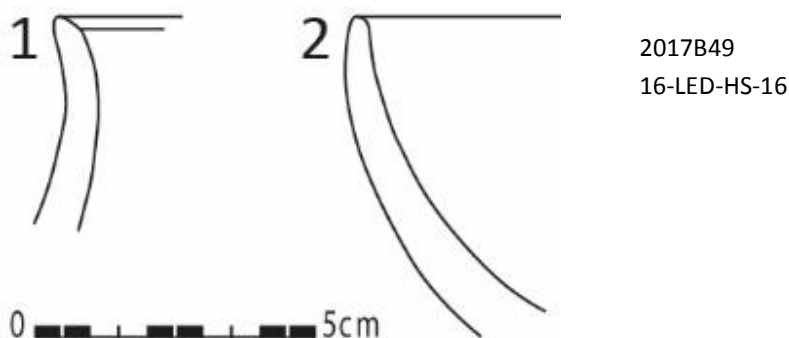
2.6.3.3. Metaaltijden

De oudste sporen dateren vermoedelijk uit de metaaltijden. De sporen omvatten enkele kuilen en enkele paalsporen. Er zijn geen greppels uit deze periode teruggevonden. Zoals eerder aangehaald is de bewaring in de zuidoostelijke zone het best.

Er is echter maar één spoor met zekerheid in de metaaltijden te dateren (C. PS5-1). Deze ronde kuil had onderaan een houtskoollaagje met daarboven een vulling van zandleem (figuur 29). Het aardewerk bestond uit 45 scherven uit de metaaltijden. Het merendeel bestaat uit geëffende, onversierde en grofwandige scherven. Er is één geëffende, onversierde scherf van een pot (figuur 30:1), en een geëffend, onversierd fragment van een kom (figuur 30:2). Het aardewerk heeft weinig diagnostische eigenschappen, waardoor een datering moeilijk is. Het materiaal lijkt eerder in de vroege ijzertijd thuis te horen.¹⁶

Figuur 29. Coupe op kuil met aardewerk uit de metaaltijden (PS5-1).

Figuur 30. Metaaltijdenaardewerk uit spoorcombinatie PS5-1 (aanmaakschaal 1/3).

¹⁶ Vgl. met De Maeyer *et al.* 2015: 40-41

De 'metaaltijd'sporen bevinden zich voornamelijk in de noordwestelijke hoek van het terrein. In de proefsleuven 2 en 3 en het tussenliggende kijkvenster liggen er twee kleine gebouwplattegronden en enkele kuilen/ paalsporen.

Spoor PS2-3 is een grote ronde kuil, die tot door de tertiaire zandlagen met rolkeien is gegraven (figuur 31, 32). Bovenin de vulling van deze kuil lag een groot pakket verbrande leem. Op het terrein bleek dat er inkepingen/indrukken in deze leem zaten. Dit zou erop kunnen wijzen dat de stukken afkomstig zijn van een vuurbok ofwel van huttenleem. Omdat de fragmentatiegraad van deze verbrande leem zeer groot is, is er beslist om deze laag in bulkemmers te scheppen en later in de depot uit te zeven. Er konden verschillende fragmenten verbrande leem aan elkaar gepast worden, maar het was niet mogelijk om een vorm te reconstrueren. Het aardewerk uit de spoorcombinatie is sterk gefragmenteerd en verweerd en liet geen datering toe.

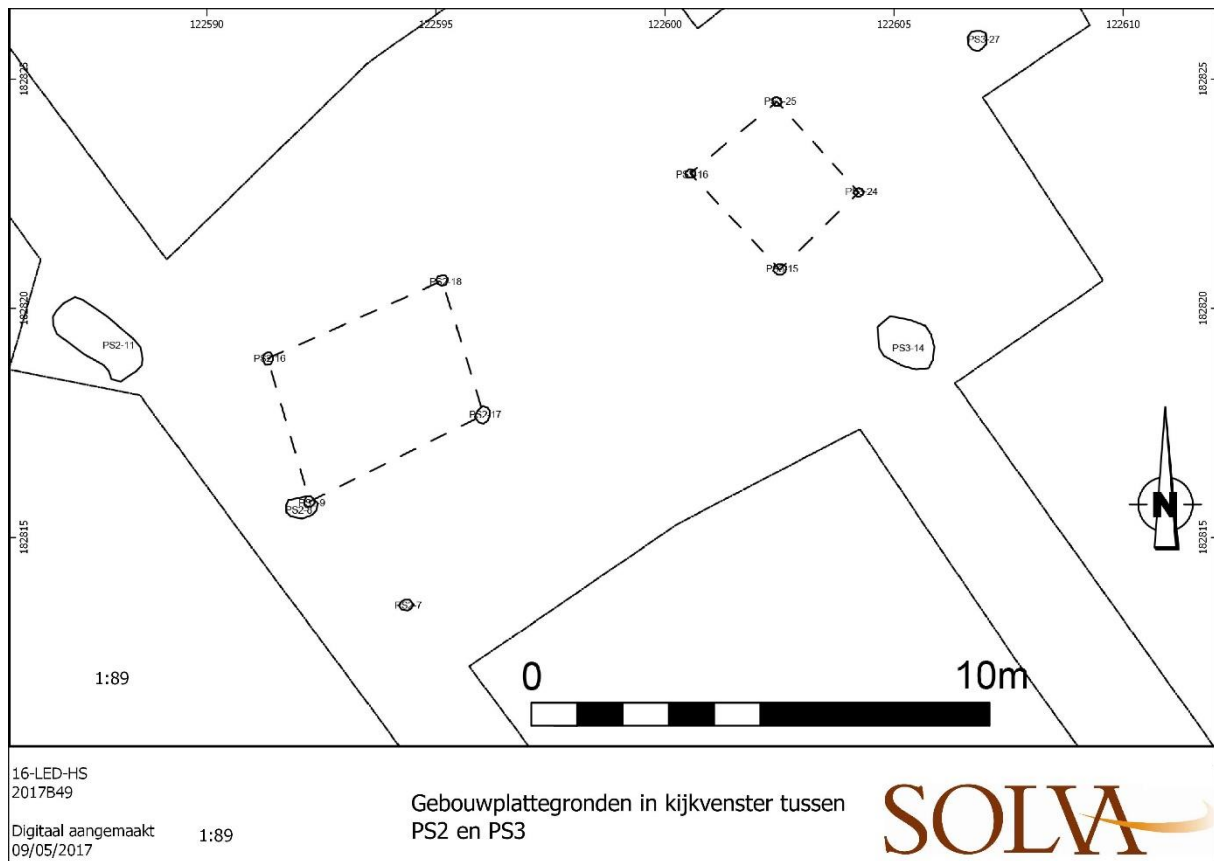

Figuur 31. Spoor PS2-3 in grondvlak: een grote ronde kuil met fragmenten van een vuurbok of huttenleem.

Figuur 32. Spoor PS2-3 in coupe: de kuil trekt door de tertiaire zandlagen.

Bij het graven van de proefsleuf 2 werden er enkele paalsporen vastgesteld. Omdat er ook bij het aanleggen van proefsleuf 3 enkele mogelijke paalsporen gevonden werden, is er een kijkvenster aangelegd die de beide zones met paalsporen verbond. Daarbij zijn twee gebouwtjes blootgelegd (figuur 33).

Figuur 33. Twee gebouwplattegronden in het kijkvenster tussen proefsleuf 2 en 3. Het gebouw ten westen is benoemd als S. PS2-8, het gebouw ten oosten als S. PS3-15.

Een eerste gebouwtje (S. PS2-8) bestaat uit 4 paalsporen die geen rechthoekig grondplan vormen, maar een parallellogram met een WZW-ONO tot W-O oriëntatie. Het gebouwtje heeft een lengtezijde van 4,2m en een breedte van 3m. De sporen zijn nog zo een 10 à 15cm diep bewaard. De sporen konden op basis van een sterk gelijkende donkergrijze vulling samen geplaatst worden. Eén paalspoor (C. PS2-8) had een duidelijke paalkuil met een paalkern. Bij de overige paalsporen was er steeds maar een paalkuil waar te nemen.

Figuur 34. Foto bij het afgraven van het kijkvenster tussen proefsleuf 2 en 3.

Net naast deze plattegrond lag er nog een paalspoor (PS2-7) dat qua vulling goed overeenstemde met de paalsporen van de plattegrond, maar dat er door zijn positie moeilijk kon worden bijgerekend (figuur 35). Dit paalspoor was grotendeels opgevuld met handgevormd scherven. Deze scherven waren alle zwaar verbrand en hadden geen typische kenmerken waardoor geen sluitende chronologische afbakening kan gegeven worden.

Dit fenomeen waarbij paalsporen van spiekers opgevuld worden met (verbrande) scherven of quasi volledige potten, doet sterk denken aan verlatingsoffers, zoals ook reeds beschreven is bij opgravingen te Ninove¹⁷ en Aalst.¹⁸ Het gaat hierbij mogelijks om een verlatingsritueel waarbij na het opgeven van de gebouwtjes, dus wanneer de palen uit de kuilen worden getrokken, ze worden opgevuld met aardewerk. Ook bij deze opgravingen ging het steeds om kleine structuren. Het is echter onmogelijk om in te schatten wat de relatie is tussen dit paalspoor en het nabijgelegen gebouwtje.

¹⁷ De Maeyer *et al.* 2015

¹⁸ Verbrugge *et al.* In voorbereiding

Figuur 35. Coupe op paalspoor PS2-7, met aanwezigheid van aardewerk in het profiel. De vulling stemt overeen met deze van de paalkuilen van gebouw S. PS2-8.

Het andere gebouwtje (S. PS3-15) lag deels in de proefsleuf, deels in het kijkvenster dat rond deze sporen aangelegd is geweest (figuur 36). Het gebouw is een rechthoek met een zijde van 2,8 x 2,4m. De oppervlakte die de paalsporen vormen bedraagt zo een 10,5m². Waarschijnlijk is deze configuratie te identificeren als een spieker. De paalsporen zijn komvormig en zijn nog +/- 10 cm diep bewaard. Het schaarse vondstenmateriaal uit deze sporen suggereert een datering in de metaaltijden.

Figuur 36. Gebouw S. PS3-15 in grondvlak: 4 paalkuilen vormen waarschijnlijk een spieker.

De kuil net naast dit gebouwtje (PS3-14, figuur 37) illustreert opnieuw de sterke erosie die er op dit terrein heeft plaats gevonden.

Figuur 37. Onderzijde van een kuil (PS3-14), aangrenzend aan gebouw S. PS3-15: het oostelijke deel van de kuil is omwille van erosie amper bewaard.

Door de fragmentatie van de sporen en de beperkte hoeveelheid materiaal is het moeilijk om de sporen met elkaar te linken. Op basis van het (zeer schaarse diagnostische!) materiaal en het ontbreken van afbakenende structuren zoals greppels (ontbreken of weggeëordeerd?), kan verondersteld worden dat de terreinen in de vroege ijzertijd bewoond zijn geweest.

2.6.3.4. Romeinse periode

Uit de Romeinse periode zijn er **3 sporen** teruggevonden. Het gaat om **2 crematiegraven en een flard van een greppel**. De sporen liggen verspreid over het terrein en liggen allemaal aan de rand van het onderzoeksterrein. Bij uitbreidingen rond deze sporen, zijn geen bijkomende sporen meer aangetroffen.

Van **het crematiegraf in proefsleuf 2** is alleen het onderste houtskoolpakket bewaard gebleven (figuur 38-40). In het grondvlak mat dit spoor 1,8m x 1m. De kuil was rechthoekig met afgeronde hoeken met NW-ZO-oriëntatie. In doorsnede was dit spoor maximaal 14cm diep bewaard in het vlak. Een groot deel van de vondsten en aanvullende informatie is reeds door de bodemerrosie verloren gegaan.

2017B49

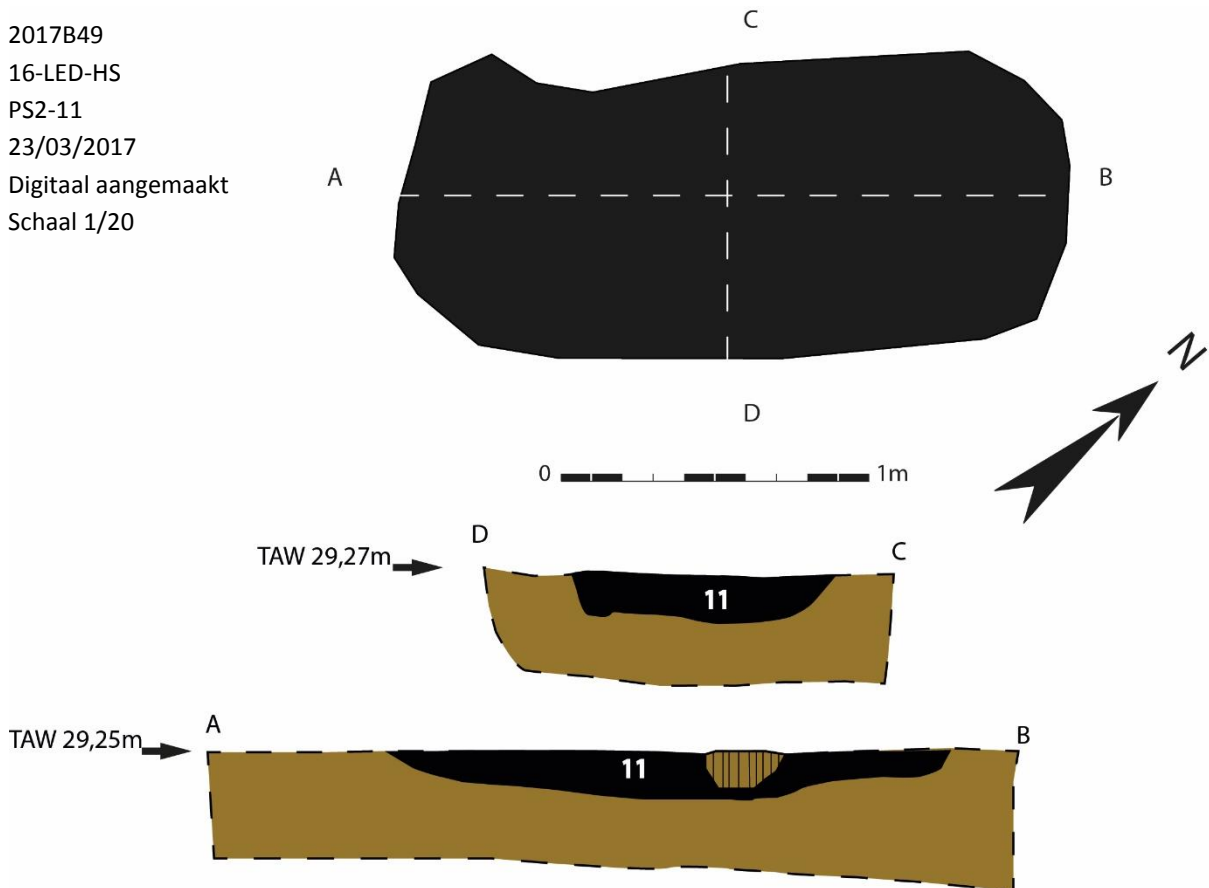
16-LED-HS

PS2-11

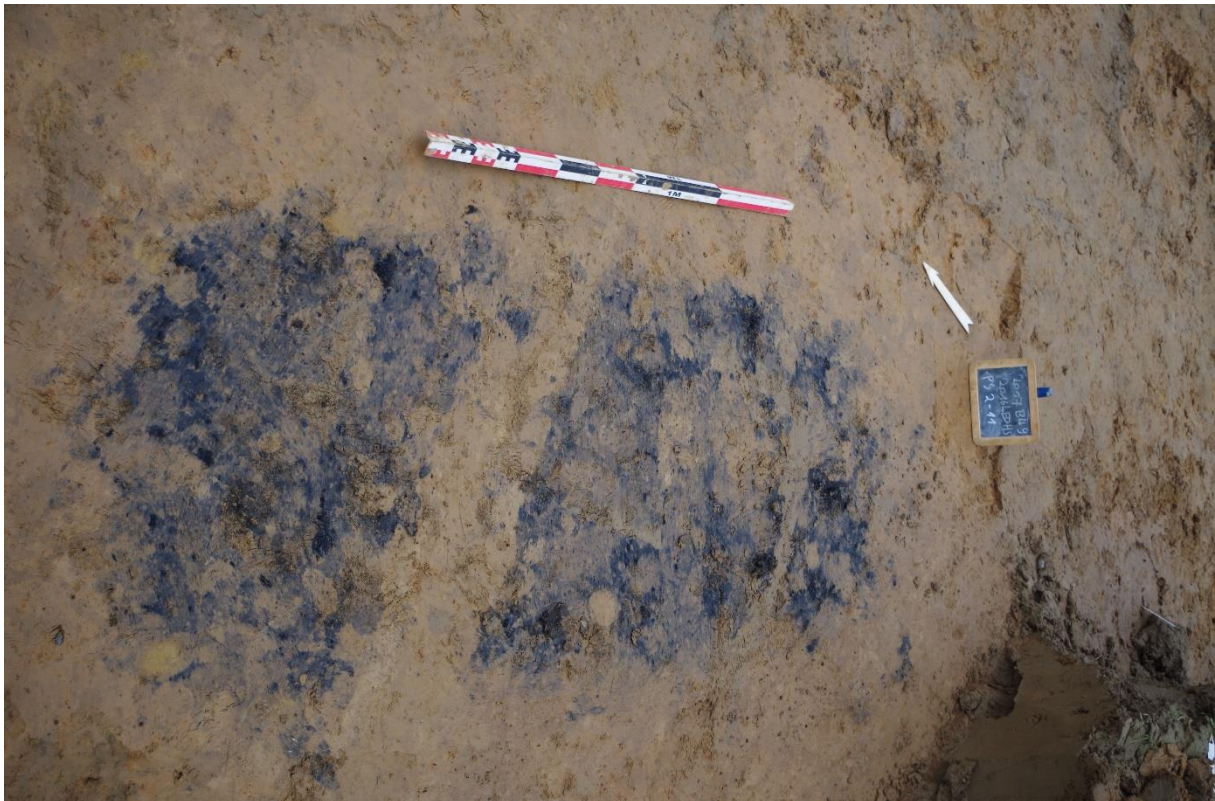
23/03/2017

Digitaal aangemaakt

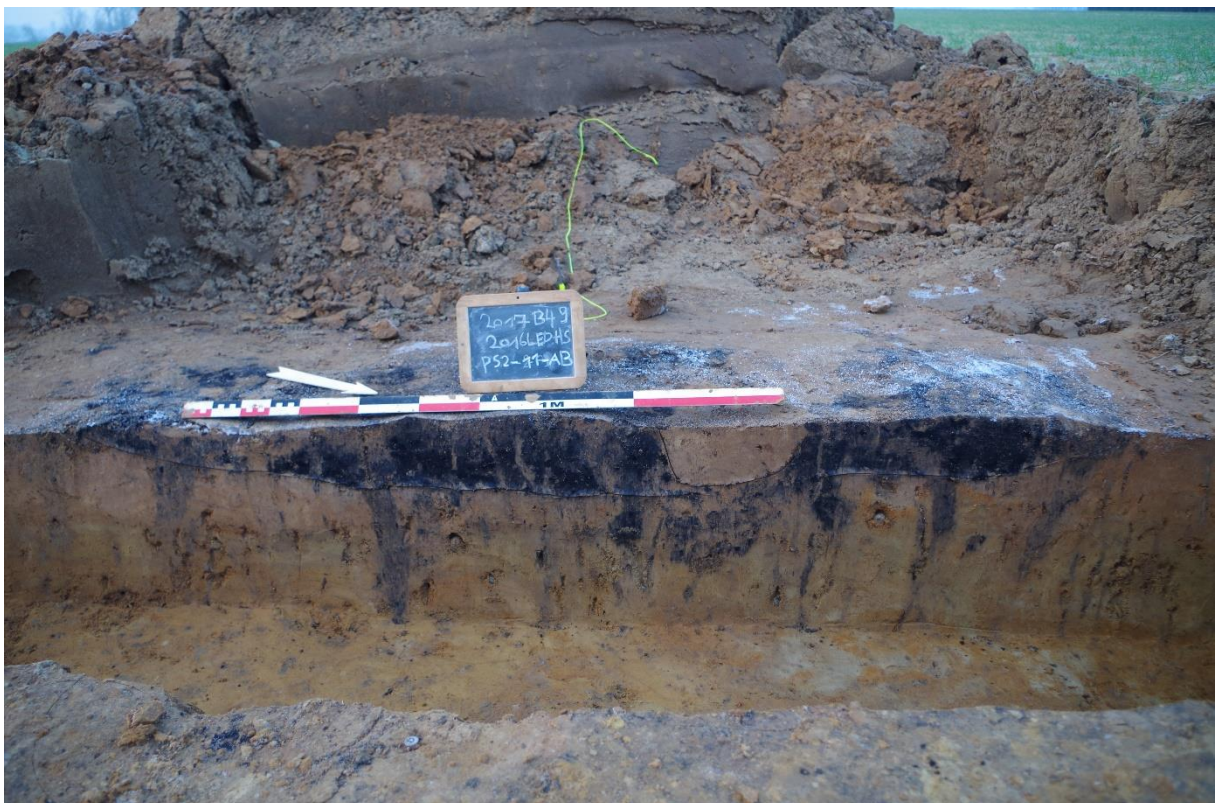
Schaal 1/20

Figuur 38. Grondvlak- en coupetekeningen van het Romeins crematiegraf PS2-11.

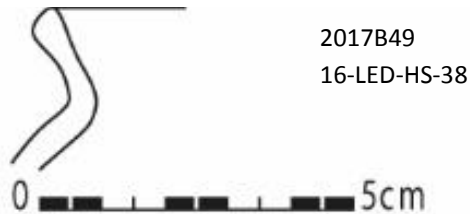
Figuur 39. Foto van Romeins crematiegraf PS2-11 in grondvlak.

Figuur 40. Foto van Romeins crematiegraf PS2-11 in coupe.

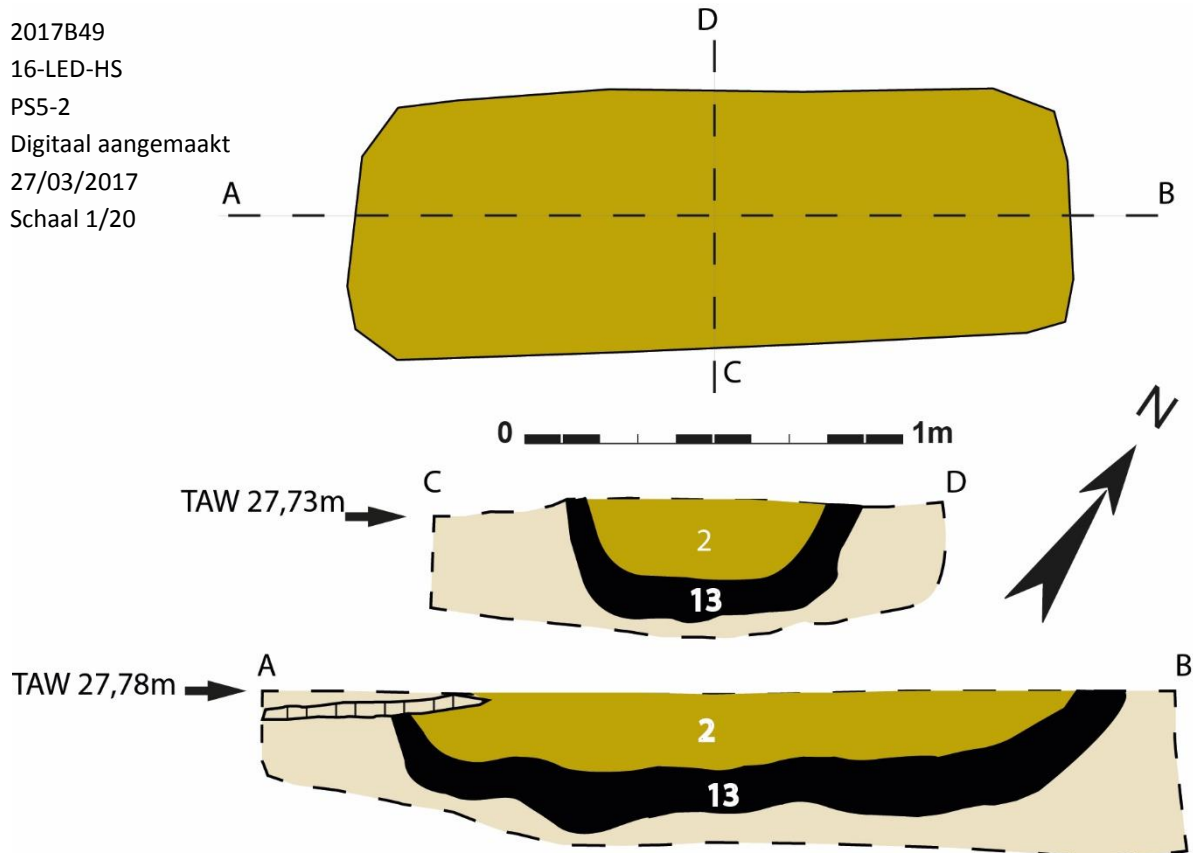
De houtskoollaag bevatte een beperkte hoeveelheid verbrand bot, dat bovendien sterk gefragmenteerd was. Het vondstenmateriaal bestond uit aardewerk en een fibula. Het aardewerk is allemaal zwaar verbrand, en behoort allemaal tot dezelfde pot. Deze beker, type Holwerda 27, komt

veelvuldig voor in de 2de en 3de eeuw AD (figuur 41). Daarnaast is er nog een fragment van een (vergulde) bronzen fibula teruggevonden. De fibula is afgebroken, waardoor het niet duidelijk is of het gaat om een draad of scharniersluiting. Op de achterkant van de beugel is een groef met langs weerszijden indrukken te zien. Het is evenwel niet mogelijk om op basis daarvan een typochronologische toewijzing te maken. Het graf is ergens in de 2de-3de eeuw te dateren.

Figuur 41. Aardewerk uit het Romeins crematiegraf PS2-11. Deze beker, type Holwerda 27 komt veelvuldig voor in de 2de en 3de eeuw AD (aanmaatschaal 1/3).

Het **tweede crematiegraf (PS5-2)** ligt zo een 70m naar het zuidoosten ten opzichte van het reeds voornoemde graf (PS2-11) en situeert zich aan de rand van de opgraving. In vlak mat dit spoor 1,8m x 0,6m en had het een WZW-ONO tot ZW-NO-oriëntatie. Dit spoor was beduidend beter bewaard dan PS2-11. Spoor PS5-2 bestaat uit 2 lagen. De bovenste laag, PS5-2, bestond uit een geelbruine zandleem en is geïnterpreteerd als “nazak”. Het onderste pakket bestaat uit een dikke houtskool laag waarin verschillende verbrande aardewerkvormen en kleine spikkels verbrand bot zitten. Dit wordt doorgaans geïnterpreteerd als de opkuis van de brandstapel. Het spoor was maximaal 38cm diep bewaard. De onderkant had een sterk onregelmatig profiel (figuur 42-44).

Figuur 42. Grondplan- en coupetekeningen van Romeins crematiegraf PS5-2. Laag 13 betreft een dik houtskoolpakket, waarboven een “nazak” (nr. 2) ligt.

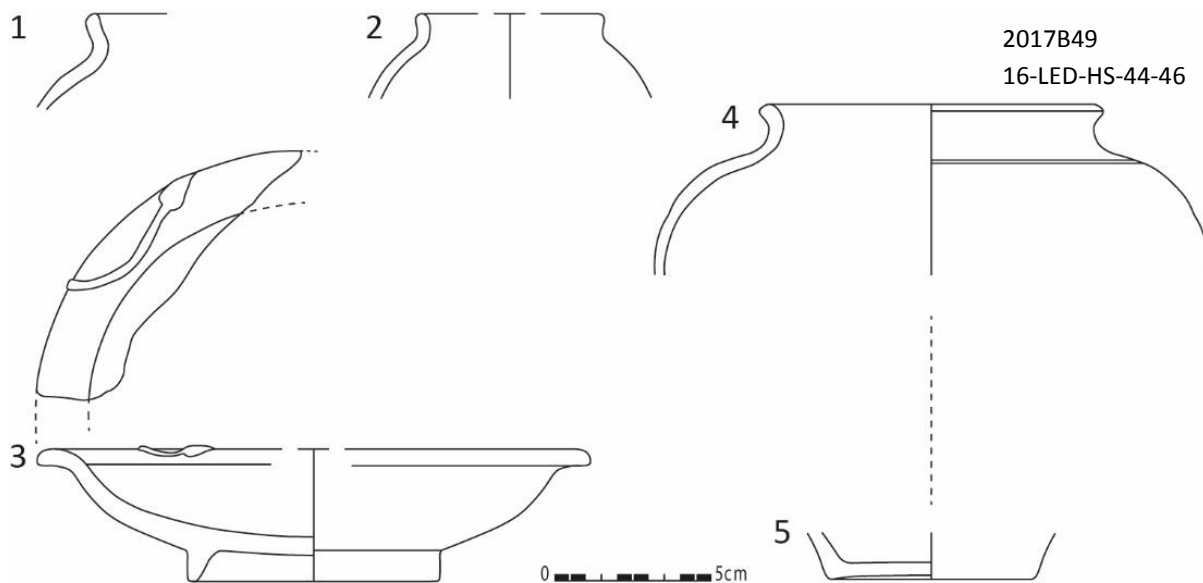
Figuur 43. Foto van Romeins crematiegraf PS5-2, ten noorden van de metaaltijdenkuil PS5-1.

Figuur 44. Foto van het Romeins crematiegraf PS5-2 in coupe.

Het vondstmateriaal uit het graf bestaat uitsluitend uit aardewerk (figuur 45). In de houtskoolvulling zaten slechts enkele zeer kleine fragmenten verbrand bot. Het aardewerkensemble bestaat uit 4 verschillende individuen. Alle individuen zijn zwaar verbrand en sterk gefragmenteerd, maar zitten wel

volledig in de grafkuil. Er zijn drie bekers in de grafkuil die allemaal sterk verbrand en sterk gefragmenteerd zijn. De bekers komen in 3 verschillende baksels voor: gedraaid geoxideerd aardewerk (figuur 45:4-5), Terra Nigra Zeepwaar (figuur 45:2), gedraaid gereduceerd/Terra Nigra-achtig baksel is van het type Stuart 201c dat in de regio frequent voor komt in graven uit dezelfde periode o.a. Lierde-Wolfsveld¹⁹ en Erembodegem-Zuid IV (figuur 45:1).²⁰ Naast deze bekers is er nog een Terra Sigillata kom (Drag. 36) die ook zwaar verbrand is (figuur 45:3). Op basis van de bekertypes en het voorkomen van de Sigillata kom, is een datering in de ruime 2de eeuw het meest logisch.²¹

Figuur 45. Aardewerk uit het Romeins crematiegraf PS5-2: 3 bekers in gedraaid reducerend/Terra Nigra-achtig baksel (1), Terra Nigra Zeepwaar (2) en gedraaid oxiderend baksel (4-5), en 1 Terra Sigillata kom (3). De bekertypes (o.a. Stuart 201c) en het type kom (Dragendorff 36) komen voor in de ruime 2de eeuw (aanmaakschaal 1/3).

In de zuidwestelijke hoek van het onderzochte terrein is een **greppel** uit de Romeinse periode teruggevonden (PS1-9). Deze ligt helemaal aan de rand van het onderzoeksterrein (maar net buiten het projectgebied op basis van GRB – zie hoger) en wordt aan de zuidelijke kant oversneden door een recente perceelsgreppel (figuur 46). Deze zone is verschillende malen opgeschaafd geweest, maar dit leverde geen bijkomende informatie op. De greppel maakt mogelijk een hoek met spoor PS1-11. Dit kon echter niet hard gemaakt worden doordat op dit punt een recentere perceelsgracht de greppels oversnijdt. Dit spoor, PS1-11, loopt echter ook niet door in proefsleuf 2. Daaruit blijkt dat deze gracht hetzij maar zeer oppervlakkig bewaard is, hetzij toch een ander verloop heeft gehad. Naar het noordoosten is een volgsleuf aangelegd voor spoor PS1-9, maar reeds na enkele meter was de greppel nog slecht zeer sporadisch zichtbaar in het vlak, om dan volledig te verdwijnen.

¹⁹ Verbrugge A. *et al.* 2013a: 22

²⁰ Verbrugge A. *et al.* 2013b: 27

²¹ Webster 1996: 46

Figuur 46. De Romeinse greppel PS1-9 wordt oversneden door een recentere perceelsgreppel.

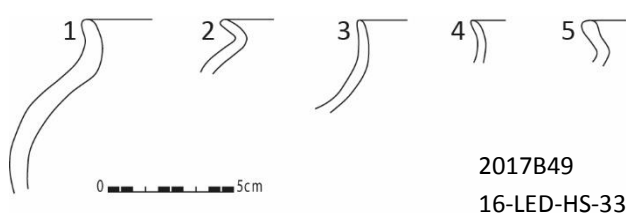
De doorsnede op de greppel toonde een komvormige uitgraving die nog zo een 16cm diep bewaard was (figuur 47). Op deze plaats viel de grote hoeveelheid scherven op. Gezien de grote fragmentatie van het aardewerk, is er beslist om dat deel van de greppel te bemonsteren en uit te zeven.

Figuur 47. Coupe op Romeinse greppel PS1-9.

In proefsleuf 1, waar de bewaring beter was, konden verschillende artefacten ingezameld worden. Het materiaal bestaat vooral uit gereduceerd gedraaid aardewerk dat zeer sterk gefragmenteerd is (figuur 48). Er zitten verschillende individuen in de spoorcombinatie (o.m. Holwerda 27, Holwerda 31a²²). Eén randje is afkomstig van een beker in Terra Nigra Zeepwaar (figuur 48:4), en verder is er nog een scherf noord-Franse kruikwaar. Er zijn ook nog verschillende scherven afkomstig van een niet nader te identificeren vorm in technisch aardewerk. Eén vorm in handgevormd aardewerk (beker of kleine kookpot) wijst op een iets oudere datering dan de bekens zouden doen vermoeden (figuur 48:1). Gezien de fragmentatie van het materiaal, en het feit dat het materiaal nog grotendeels kan gepuzzeld worden, is het weinig waarschijnlijk dat het materiaal gemengd zou zijn. Afgezien van het aardewerk zat er nog een fragment van een handmaalsteen in tefrietische lavasteen in de greppel. Op de steen zijn er nog op het maaltvlak vaag de sporen van parallelle groeven te zien.

Het schervenmateriaal duidt op een datering in de late 1ste-begin van de 2de eeuw.

Figuur 48. Aardewerk uit de Romeinse greppel PS1-9. 1: handgevormde beker of kookpot, 2: gedraaid gereduceerd (Holwerda 31a?), 3: gedraaid gereduceerd (Holwerda 27?), 4: Terra Nigra Zeepwaar, 5: gedraaid gereduceerd. De vormen wijzen op een datering in de late 1ste-begin 2de eeuw (aanmaakschaal 1/3).

Door de fragmentaire bewaring van de greppel is het moeilijk om een interpretatie ervoor naar voren te schuiven. Door de hoeveelheid materiaal op die plaats, zou men een bewoning in de onmiddellijke omgeving kunnen suggereren. Er waren echter geen aanwijzingen in de proefsleuven die deze hypothese kunnen staven. Eventuele bijhorende bewoning zal buiten het projectgebied te zoeken zijn.

Samenvattend:

Aan de noordwestelijke rand en aan de zuidelijke rand van het projectgebied zijn er 3 sporen met zekerheid in de Romeinse periode te plaatsen. Het gaat hierbij om 2 crematiegraven en 1 greppel. Het graf met het meeste materiaal in PS5-2 kon gedateerd worden in de ruime 2de eeuw AD. De greppel PS1-9 is mogelijk iets ouder te dateren, hoewel een gelijktijdigheid tussen beide sporen niet uitgesloten kan worden. Het 2de crematiegraf kan door de beperkte hoeveelheid vondsten niet nauwkeuriger gedateerd worden, maar kan eveneens in de 2de eeuw voorkomen.

2.6.3.5. Recent

Verspreid over het onderzoeksterrein liggen verschillende recente kuilen. Deze kuilen hebben allen dezelfde donkergrijze vulling met houtskoolspikkels, en dezelfde ZW-NO-oriëntatie (figuur 49-50). Ze komen over heel het onderzoeksterrein voor, echter lijkt er wel een cluster te zijn in de noordelijke helft van het terrein. De interpretatie van deze sporen is niet duidelijk.

Een precieze datering voor deze kuilen is moeilijk. De recente, donkere vulling van de kuil in combinatie met 1 stukje Engels steengoed uit een van de kuilen wijst op een datering in de 19de of 20ste eeuw.

²² Vermeulen 1992: 85

Figuur 49. Voorbeeld 1 van een recente kuil met donkergrijze vulling en ZW-NO-oriëntatie (PS5-9).

Figuur 50. Voorbeeld 2 van een recente kuil met donkergrijze vulling en ZW-NO-oriëntatie (PS3-13).

Aan de noordzijde van het terrein is in proefsleuf 2, 3 en 4 een wegtracé vastgesteld. Vooral in proefsleuf 3 waren de karrensporen nog heel duidelijk zichtbaar (figuur 51).

Figuur 51. Wegtracé in proefsleuf 3 (PS3-20-22). Karrensporen tekenen zich duidelijk af.

Zoals te zien op de Poppkaart gaat het hier om een verderzetting van het “Sint Rochus Baantjen” (figuur 52). Dit baantje is ook te zien op de ‘Atlas der Buurtwegen’ (figuur 18), maar ontbreekt op de Ferrariskaart (figuur 16). Dit weggetje is dus waarschijnlijk in de 19de eeuw te situeren. Een ouder gebruik kan echter niet uitgesloten worden op basis van de Ferrariskaart.

Figuur 52. Het aangetroffen wegtracé (wellicht 19de eeuw) betreft een verderzetting van het “Sint-Rochus Baantjen”, zoals dat zichtbaar is op de Poppkaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

2.6.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

-Datering en interpretatie van geomorfologische eenheden van het projectgebied:

De sedimenten aan de oppervlakte dateren uit het laat-glaciaal, wat algemeen gesteld met zich meebrengt dat archeologische informatie vanaf het laat-glaciaal, zeg maar vanaf ongeveer 10.000 jaar geleden, kan aanwezig zijn in het onderzoeksgebied. Op sommige plaatsen is dit pakket geërodeerd maar zouden diepere sporen tot in het tertiair substraat kunnen reiken.

-Datering en interpretatie van de antropogene aanwezigheid in het projectgebied:

Op basis van het proefsleuven bleek dat de terreinen reeds van in de metaaltijden bewoond zijn geweest. Het gaat om twee kleine plattegronden van bijgebouwen en de restanten van een beperkt aantal kuilen aan de noordwestelijke zijde van het terrein. Verder zijn er twee crematiegraven en een deel van een greppel uit de Romeinse periode teruggevonden. De fragmentaire bewaring van deze greppel liet echter geen verdere interpretatie toe. Er zijn geen verdere sporen van bewoning uit deze periode weergevonden. Er zijn geen sporen uit de middeleeuwen teruggevonden tijdens het sleuvenonderzoek. Aan de noordzijde van het terrein zijn er sporen van een recent landweggetje aangetroffen.

2.6.5. Gemotiveerde interpretatie van vondsten, vondstcategorieën, sporen, spoorcombinaties, spoorcategorieën, archeologische structuren en activiteitzones

2.6.5.1. Metaaltijden

Uit de metaaltijden zijn er twee gebouwplattegronden teruggevonden. Het gaat om kleine 1-schepige structuren die waarschijnlijk hebben gediend als bijgebouw. Deze liggen op korte afstand van elkaar (7m tussen de zijde) en hebben bovendien ook dezelfde oriëntatie. Hoewel vondstenmateriaal uit deze structuren ontbreekt, kan met enig voorbehoud op basis van het (schaarse diagnostische) vondstenmateriaal van de omliggende kuilen gesteld worden dat deze structuren mogelijks in de (vroeg) ijzertijd te plaatsen zijn. Naast deze gebouwtjes zijn er nog enkele restanten (bodems) van kuilen teruggevonden. Door de fragmentaire bewaring is het moeilijk om een gedegen interpretatie hiervan te maken.

De zone met vermoedelijke metaaltijdsporen concentreert zich in het noordwesten van het terrein. Meer naar het oosten toe zijn in de proefsleuven geen sporen meer vastgesteld, ondanks de beperkte tussenafstand tussen de sleuven en het onderzochte percentage (22%). Gelet op de sterke erosie in die zone valt te verwachten dat eventuele sporen er niet meer of zeer slecht bewaard zijn.

2.6.5.2. Romeinse periode

Er zijn twee crematiegraven teruggevonden uit de Romeinse periode. De graven dateren uit de 2de eeuw n. Chr. Ze behoren tot het type “brandrestengraf” d.w.z. dat de overledene gecremeerd is op een (gemeenschappelijke) brandstapel. Na de verbranding zijn de overblijfselen van de brandstapel samen met het verbrand aardewerk en andere roerende archeologicae in de kuil gegooid. Dit type van begraving is goed gekend in de omgeving en komt ook op bijna elke site in de regio voor. De graven kunnen zowel in “groepjes” voorkomen, als geïsoleerd. In sommige gevallen worden er tijdens opgravingen enkel graven gevonden, waarbij elk spoor van bewoning ontbreekt. Voor zulke graven gebruikte men vroeger de term “veldgraven”. Waarmee men suggereerde dat de overledene ver van alle bewoning, in de velden begraven werd.

De graven zijn aangetroffen op zo'n 70m van elkaar verwijderd. Daar er noch in de tussenliggende sleuven, noch in de kijkvensters andere graven teruggevonden zijn, zal het hier eerder om geïsoleerde graven gaan.

Aan de zuidelijke kant van het projectgebied (volgens GRB net buiten het projectgebied –zie hoger) is een deel van een greppel uit de Romeinse periode teruggevonden, die dateert uit het einde van de 1ste/ begin van de 2de eeuw n. Chr. Deze greppel is slechts fragmentarisch bewaard wat de interpretatie ervan moeilijk maakt. Er is een kijkvenster aangelegd op het vervolg van de greppel, maar daarin was deze slechts enkele centimeter diep bewaard, om vervolgens helemaal te verdwijnen. De greppel had vrij veel aardewerk dat sterk gefragmenteerd was. Daardoor kan aangenomen worden dat de bewoning waarbij deze greppel hoort, niet ver moet gesitueerd zijn. Echter is het waarschijnlijk dat deze bewoning buiten het plangebied ligt, aangezien er tijdens het sleuvenonderzoek geen enkel ander spoor of artefacten zijn gevonden uit de Romeinse periode binnen het projectgebied.

2.6.5.3. Recente vondsten

Tijdens het onderzoek zijn verschillende recente kuilen teruggevonden. Deze komen over het hele onderzoeksterrein voor en hebben alle dezelfde oriëntatie. De functie is niet duidelijk. De vulling van de sporen wijst echter op een (zeer) beperkte ouderdom (19de of 20ste eeuw).

In het noorden van het onderzoeksterrein loopt een weggetje. Over een strook van zo'n 1,6m breed konden verschillende karrensporen worden onderscheiden. Dit is de verderzetting van het weggetje dat op de 'Atlas der buurtwegen' en de 'Popkaart' beschreven is als Sint-Rochusweggetje. Op de kaart van Ferraris ontbreekt dit weggetje compleet. Hoewel moeilijk hard te maken, kan dit er dus op wijzen dat dit weggetje pas vanaf het begin van de 19de eeuw in gebruik is genomen.

2.6.6. Verklaring voor het ontbreken van archeologische vondsten, sporen of een archeologische site

Ondanks de **procentueel grote oppervlakte die is opengelegd (+22%)** en de beperkte tussenafstand tussen de sleuven (12 à 14m as op as), zijn er **weinig archeologische sporen geregistreerd**. Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat het terrein in twee beperkte zones sporen bevatte uit de metaaltijden en de Romeinse periode. Het merendeel van het onderzochte terrein bleek evenwel geen sporen (meer) te bevatten.

Uit het onderzoek bleek op het terrein een sterke **erosie** te hebben plaatsgegrepen. Dit zal onmiskenbaar een **invloed gehad hebben op de bewaring van archeologische sporen**. Verschillende sporen, in het bijzonder aan de noordwestelijke kant, hadden duidelijk sterk te lijden gehad onder deze erosie en waren nog maar enkele centimeter diep bewaard. Ook in de zuidelijke zone heeft erosie plaatsgegrepen. Het dieper ingegraven Romeins crematiegraf op deze plaats is dan wel nog relatief goed bewaard, maar de nabijgelegen Romeinse greppel is slechts fragmentair bewaard: de bewaring neemt gradueel of totdat de greppel 'verdwijnt'.

De erosie kon ook duidelijk afgeleid worden uit de bodemkundige profielen. Het pleistocene leemdek was op het terrein amper bewaard, op verschillende plaatsen is het tertiair basisgrind onmiddellijk onder de ploeglaag gesitueerd.

Mogelijk zullen er oorspronkelijk meer sporen aanwezig geweest zijn, maar deze zijn weggeërodeerd. **Door het hoge percentage van het vooronderzoek (+22%)** en de beperkte tussenafstand mag het bekomen beeld bovendien als **zeer representatief** beschouwd worden. **Daardoor is heden op dit**

terrein slechts nog een fragmentair beeld van een oorspronkelijke site aanwezig, volledigheid kan hier niet meer nagestreefd worden.

De sporendensiteit is voorts laag door het type sporen. Zo is één van de kenmerken van rurale Romeinse begraving dat dergelijke graven verspreid kunnen voorkomen.²³ Dat er twee graven op zo een 70m van elkaar voorkomen, hoeft geenszins te betekenen dat er in de tussenliggende zone nog graven zijn ingepland. Wanneer er echt sprake is van een (klein) Romeins grafveld, zou dit gelet op het onderzochte percentage zeker in de tussenliggende proefsleuven opgemerkt zijn.

---

²³ De Clercq 2009: 347

2.6.7. Confrontatie van de bevindingen met de resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek

Daar er geen andere onderzoeken zijn uitgevoerd op het terrein, kunnen de gegevens enkel geconfronteerd worden met de veronderstellingen die gedaan zijn tijdens het bureauonderzoek (2016K505).

Tijdens dit desktoponderzoek bleek duidelijk de strategische en landschappelijk interessante positie van het onderzoeksgebied. Het terrein is gesitueerd op een verhevenheid tussen twee beekvalleien die zich kenmerken door een glooiend reliëf in de richting van de beken. Deze positie kan in verschillende periodes van menselijke bewoning een belangrijke rol hebben gespeeld.

Eerder vermeld archeologisch onderzoek (*supra*) op het grondgebied van Lede toonde reeds het potentieel aan van de verhevenheid waarop Lede zich situeert. Dit werd aangevuld met prospecties in het verleden in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksterrein.

Op basis van de vondsten in de omgeving, de strategische ligging van het onderzoeksterrein en referenties met andere sites konden vooral vondsten verwacht uit de prehistorie,²⁴ bronstijd²⁵ en middeleeuwen.²⁶ Er zijn echter geen sporen uit deze periodes teruggevonden.

Sporen uit de ijzertijd en Romeinse periode zijn daarentegen wel aangetroffen. Hoewel deze sporen initieel niet verwacht waren, hoeft hun aanwezigheid geenszins te verbazen. Bewoning uit de (vroeg) ijzertijd wordt steeds meer aangetroffen bij (grootschalige) opgravingen in het zuiden van Oost-Vlaanderen. Dit geldt ook voor de Romeinse crematiegraven die bij de meeste opgravingen in de regio worden gevonden. Het vooronderzoek bevestigt het beeld dat de verhevenheid waarop de gemeente Lede is gelegen, een hoge densiteit aan archeologische sites herbergt.

Tijdens het onderzoek bleek dat de terreingesteldheid op basis van de beschikbare data van het bureauonderzoek onvoldoende kon ingeschat worden. De erosie had duidelijk een veel grotere impact gehad dan aangegeven op de bodemkaart en potentiële bodemerosiekaart (cf. 2.5.1 figuur 14). De repercussie hiervan op het aanwezige bodemarchief is van dien aard dat ze slechts nog een fragmentair beeld van het archeologisch erfgoed nalaten.

2.6.8. Tekstuele synthese

SOLVA ontwikkelt in opdracht van de politiezone Erpe-Mere Lede een nieuw politiehuis, waarbij SOLVA als bouwheer optreedt. De geplande nieuwbouw situeert zich langs de Hoogstraat en maakt voor de aanleg gebruik van de natuurlijke topografie. Het ontwerp omvat een kantoor dat volledig onderkelderd is, en voorzien van een carport, terreininrichting en een bezoekersparking.

---

²⁴ De uitgesproken positie op de rand van de beekvallei, en met zicht op de Scheldevallei zou een uitgelezen locatie kunnen zijn voor het laat-paleolithicum. De vondsten van silexartefacten uit het neolithicum tonen verder aan dat deze gebieden ook in recentere prehistorische periodes aantrekkelijk waren (*supra*).

²⁵ Bourgeois 2013: Tijdens dit onderzoek over grafstructuren in de bronstijd is aangetoond dat niet het hoogste punt in het landschap van belang is, maar wel de zichtbaarheid van de structuur. De grootste zichtbaarheid kan bekomen worden door niet op het hoogste punt te begraven, maar net eronder.

²⁶ Bij eerdere opgravingen van SOLVA in de regio kon bij een vergelijkbaar patroon in percelenstructuur aangetoond worden dat deze teruggingen tot een bewoningskern uit de volle middeleeuwen (e.g. Kruishoutem-Containerpark of Ronse-Pont West). Het was dan ook mogelijk dat het onderzoeksgebied deze these verder had kunnen verfijnen en een beter begrip van de ontwikkeling van het cultuurlandschap/koutercomplexen tussen Schelde en Dender had kunnen bewerkstelligen.

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een nota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige** vergunningsaanvraag voor de bouw van het politiehuis. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer²⁷.

De ligging van het onderzoeksgebied op de zuidelijke georiënteerde flank van een hoge verhevenheid tussen twee grote beekvalleien gekoppeld aan de vruchtbare droge zandleembodem deed tijdens het bureauonderzoek vermoeden dat dit gebied een interessant archeologisch potentieel kon hebben.

De talrijke vondstlocaties in de nabije omgeving, gerepertorieerd in de Centraal Archeologische Inventaris, en de archeologische vondsten/opgravingen iets meer noordelijk op de natuurlijke verhevenheid waarop Lede zelf gesitueerd is, bevestigen het hoge archeologische potentieel van deze gronden.

Al deze elementen leidden ertoe dat een bijkomend vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk werd geacht. Door middel van een proefsleuvenonderzoek is reeds 22.28 % van het terrein archeologisch onderzocht. De tussenafstand tussen de sleuven bedroeg ca. 12 à 14m as op as, en werd aangevuld met kijkvensters. De tussenafstand tussen de sleuven is beperkter dan gewoonlijk (15m) omdat op deze wijze een gedegen spreiding van de sleuven op dit perceel kon bekomen worden, zodat er geen restzones overbleven die niet konden geëvalueerd worden. Een tussenafstand van 15m zou aan beide zijden een te grote restzone impliceren. Dit hoge percentage en beperkte tussenafstand tussen de sleuven levert een zeer betrouwbare evaluatie op van dit terrein, waaruit een eenduidig beeld naar voren kwam. Het vooronderzoek mag derhalve als een zeer representatieve evaluatie van de archeologische waarde van dit terrein gelden.

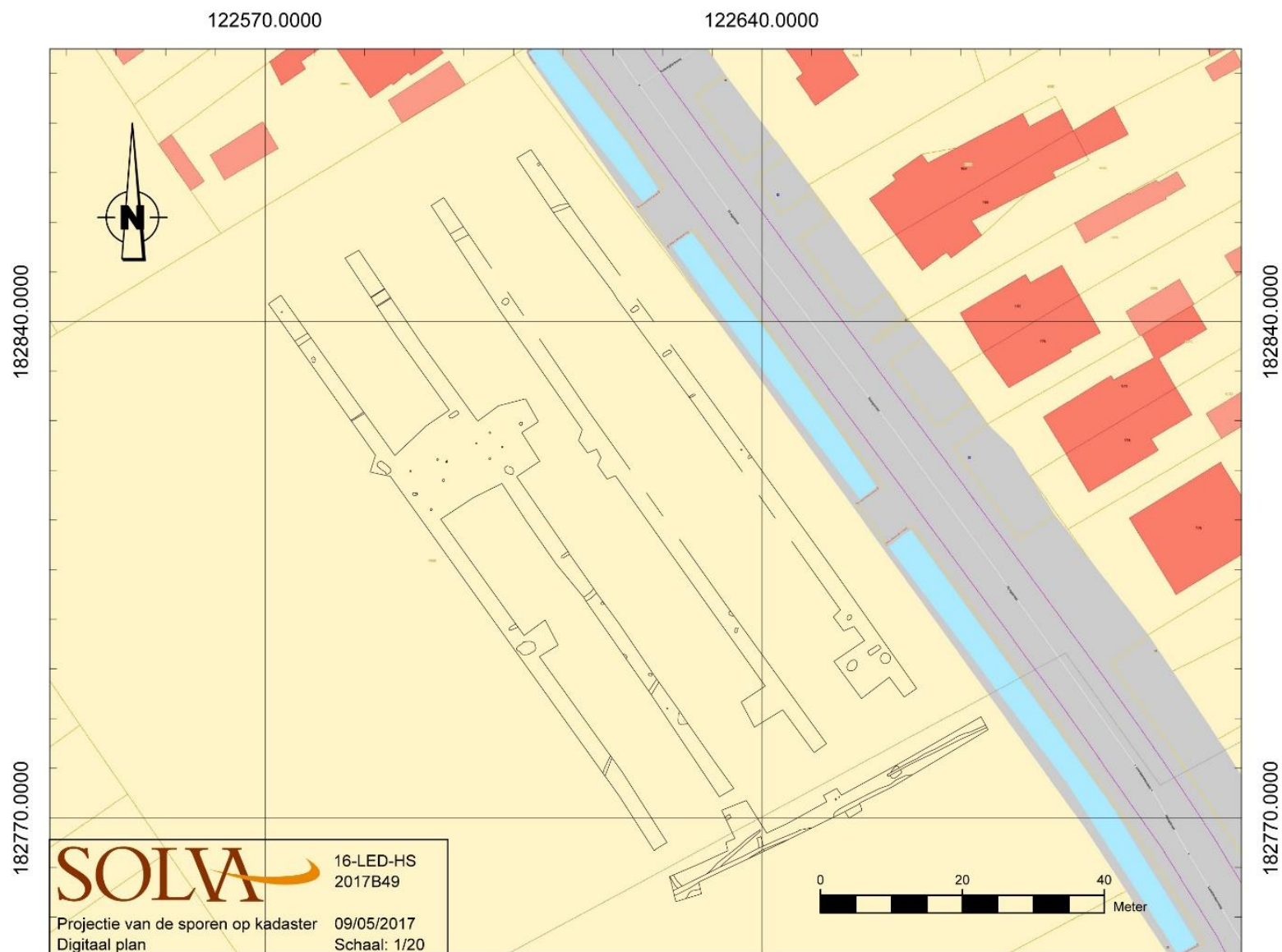
Het proefsleuvenonderzoek toonde daarbij aan dat er een **sterke erosie** heeft plaats gevonden op de terreinen. Een groot deel van het pleistocene leemdek is reeds weggeërodeerd waardoor de onderliggende tertiaire laag met rolkeien op sommige plaatsen zich reeds onder de teelaarde manifesteerde.

De erosie heeft ongetwijfeld een **impact gehad op het bodemarchief: grote delen van het terrein** bevatten (behoudens recente kuilen) **geen sporen**. Twee 'zones' op het terrein (noordwesten nabij de grens van het projectgebied en nabij de zuidelijke rand) bevatten wel **sporen**, zij het dat deze sporen doorgaans reeds sterk **geërodeerd** waren en slechts nog zo'n 10 à 15cm diep bewaard waren.

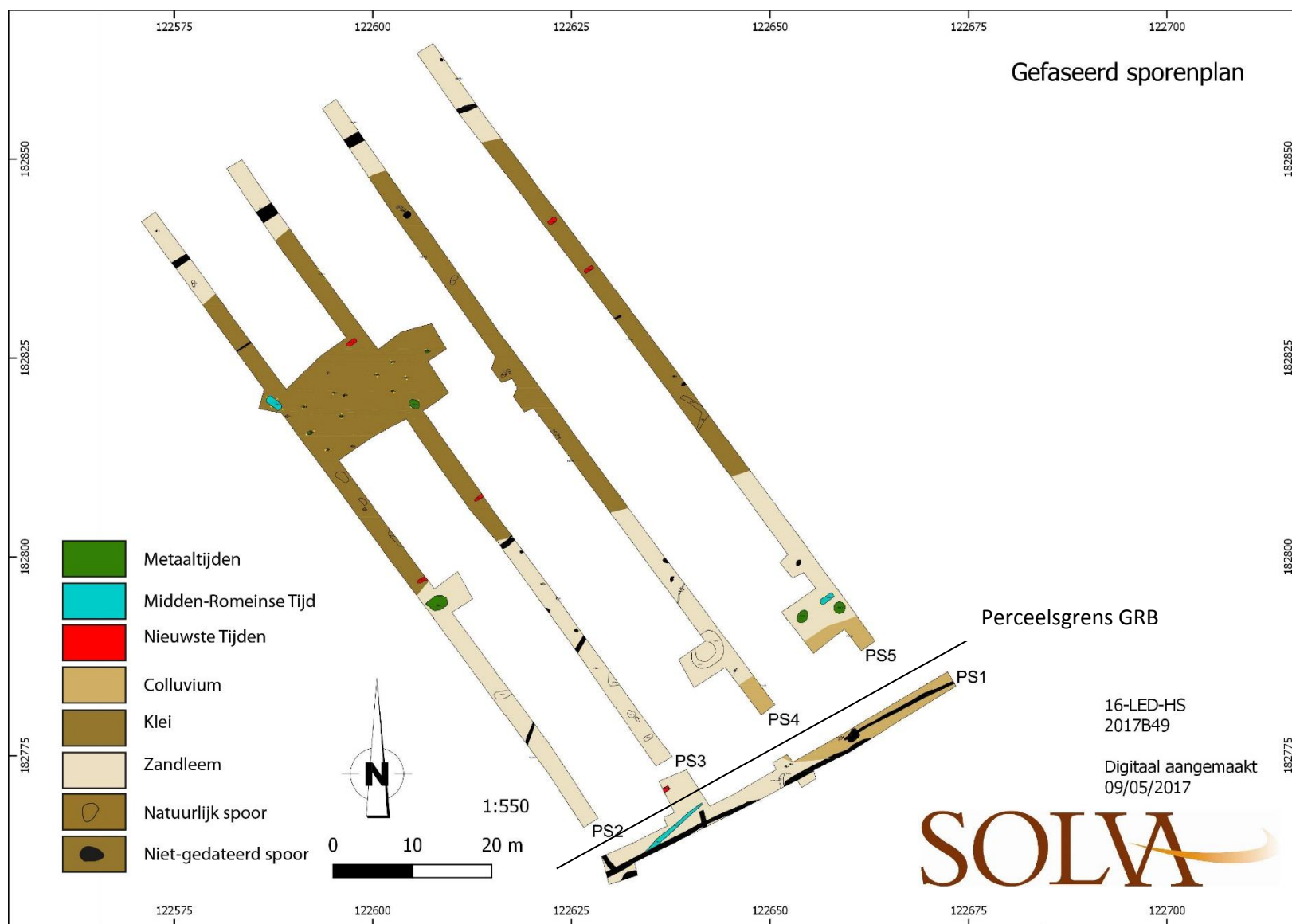
De aangetroffen sporen zijn aan twee periodes toe te wijzen. Uit de (vroeg) ijzertijd dateren twee kleine gebouwplattegrondjes en enkele kuilen. De toewijzing is onder voorbehoud, gebaseerd op het weinige materiaal dat is aangetroffen. De Romeinse sporen bestaan uit een greppel (volgens GRB net buiten het projectgebied) en twee crematiegraven en zijn in de midden-Romeinse periode te plaatsen.

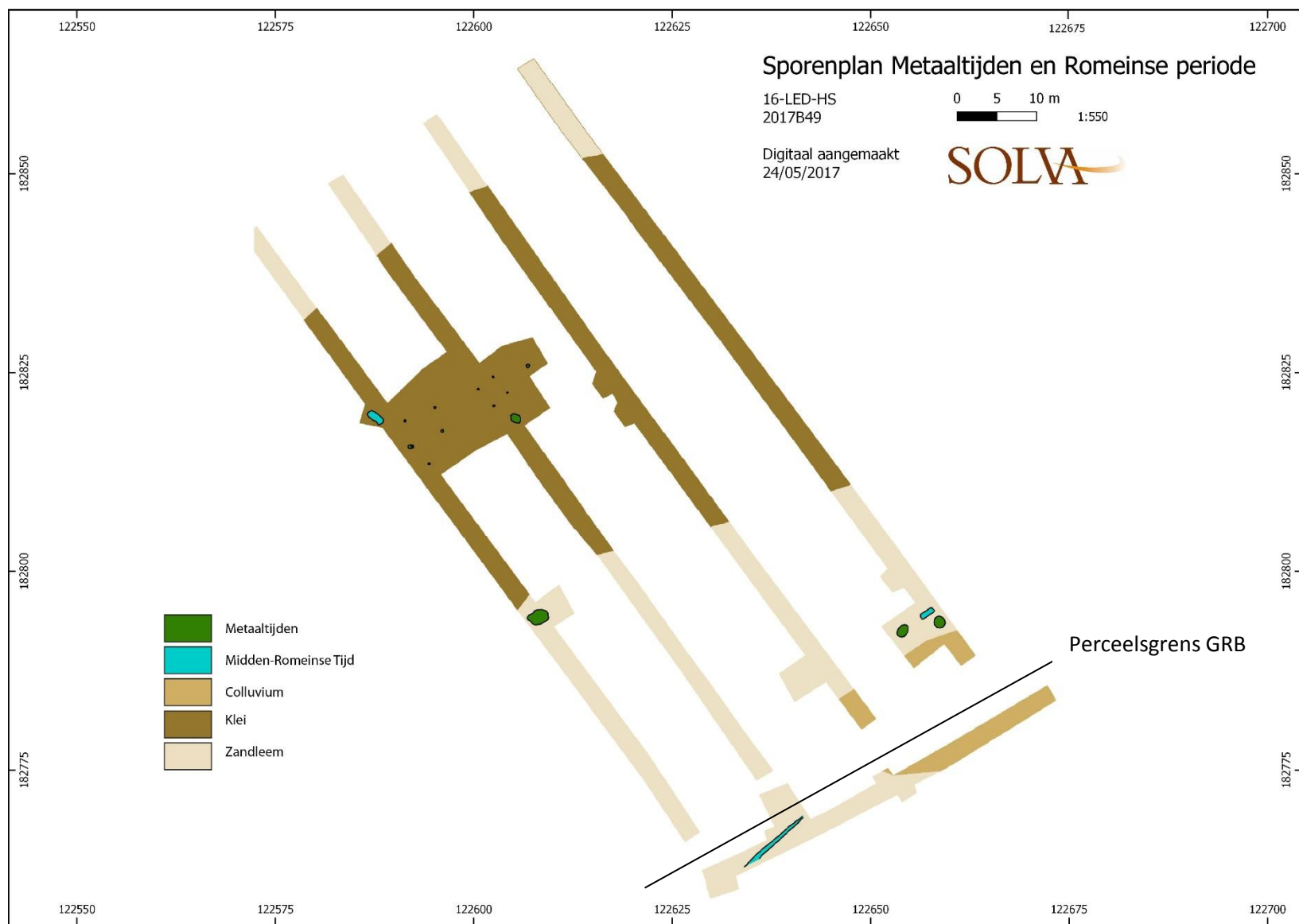
²⁷ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

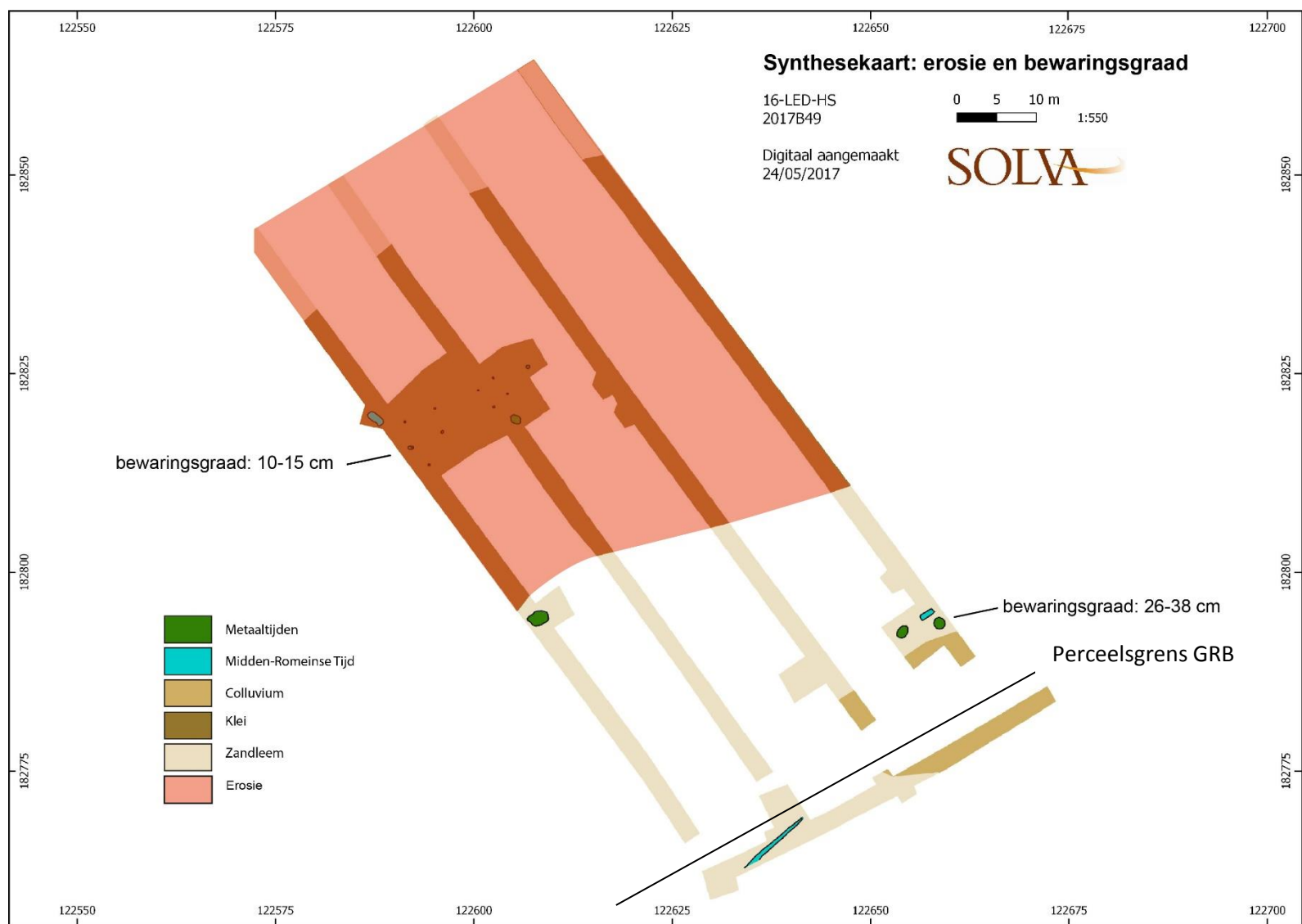
Figuur 53. Projectie van de sporen op het kadaster.

Figuur 54. Interpretatief plan van het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 55. Interpretatief plan met archeologische sporen.

Figuur 56. Synthesepan: zware erosie in het noordelijke deel van het projectgebied. De best bewaarde sporen in het zuiden vallen grotendeels buiten het desbetreffende perceel zoals geregistreerd door het GRB.

2.7. Evaluatie van de onderzoeksvragen en potentieel op kennisvermeerdering, en de aard en waardering daarvan

Het proefsleuvenonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag heeft tot doel om informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Bij het terreinonderzoek en de verwerking van de vondstengegevens is er aandacht besteed aan volgende onderzoeksvragen:

- **Zijn er archeologische sporen bewaard in het projectgebied onder de bouwvoor?**

In het projectgebied waren er in bepaalde zones archeologische sporen bewaard gebleven onder de bouwvoor. Deze komen in een **lage densiteit** voor. Over het grootste deel van het terrein kwamen evenwel geen sporen voor, behoudens enkele recente kuilen. Het terrein bleek **sterk** onderhevig geweest te zijn aan **erosie**, wat de afwezigheid van sporen in bepaalde zones kan verklaren.

- **Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?**

Aan de zuidoostelijke kant van het terrein (in de zuidoostelijke hoek van het projectgebied langs de Hoogstraat) was de bewaring van de sporen goed. **In het overgrote deel van het projectgebied was de ondergrond echter fel aangetast door erosie.** Dit resulteerde in een **povere bewaring** van de archeologische sporen. Dit werd het best geïllustreerd door twee brandrestengraven die slechts een 70-tal meter van elkaar verwijderd lagen. Het meest zuidelijke graf, in de zuidoostelijke hoek van het terrein, was nog nagenoeg compleet bewaard, daar waar van het meer noordelijk gelegen graf slechts het onderste deel van het houtskoolpakket bewaard was gebleven.

- **Van welke aard zijn deze sporen?**

De sporen stammen uit de metaaltijden (mogelijk vroege ijzertijd) en uit de Romeinse tijd (late 1ste eeuw/ 2de eeuw n. Chr.). De verwachte middeleeuwse sporen op basis van de bureaustudie werden niet aangetroffen. De sporen uit de metaaltijden bestaan uit twee plattegronden van bijgebouwtjes en enkele kuilen. De Romeinse sporen omvatten twee crematiegraven en een restant van een greppel.

- **Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?**

De sporen uit de metaaltijden refereren naar bewoning (paalkuilen, kuilen), de Romeinse sporen bestaan zowel uit nederzettingssporen (greppel) als uit crematiegraven. Door de fragmentatiegraad van het materiaal, de beperkte bewaringsgraad van de archeologische sporen en de hoge mate van erosie op het terrein, dat aantoont dat een deel van het bodemarchief is verdwenen (zie onder andere de fragmentaire bewaring van de Romeinse greppel die gaandeweg 'verdwijnt'), is het onmogelijk om verdere analyses te maken omtrent de activiteiten.

- **Uit welke periode stammen de archeologische sporen, hoe verhouden deze zich tot elkaar en hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?**

De sporen dateren uit de metaaltijden en uit de Romeinse periode. Daarnaast zijn er nog verschillende recente sporen aanwezig.

Datering van de gebouwtjes in de metaaltijden, gelijktijdig met de kuilen, lijkt wel aannemelijk maar blijft toch onder voorbehoud. Door de beperkte hoeveelheid materiaal is het niet mogelijk

om een juiste inschatting te maken.

De Romeinse sporen kunnen afgaande op het vondstenmateriaal wel samen horen. Het gaat hierbij om een (waarschijnlijk) verspreide begraving nabij een nederzetting.

- **Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?**

Er kan enkel gesuggereerd worden dat de terreinen in zowel de (vroeg) ijzertijd als de Romeinse periode bewoond zijn geweest. Het lijkt echter heel weinig waarschijnlijk dat er continuïteit is tussen beide periodes.

- **Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?**

Het kennispotentieel is **omwille van de lage sporendensiteit en de slechte bewaringsgraad laag**. Zowel het terrein als de aangetroffen sporen zijn duidelijk zwaar geërodeerd.

Mogelijks zullen er oorspronkelijk meer sporen aanwezig geweest zijn, maar deze zijn weggeërodeerd. Daardoor is heden op dit terrein slechts nog een **fragmentair beeld** van een oorspronkelijke site aanwezig, **volledigheid kan hier niet meer nagestreefd worden**. Dit heeft ook consequenties voor het vondstenensemble dat fragmentair bewaard is. De mogelijkheden qua interpretatie worden hierdoor sterk gehypothekeerd. Door de spreiding van de proefsleuven en de kijkvensters werd bovendien een **hoog percentage van het terrein onderzocht** (tot +22%), waardoor het verkregen beeld als **zeer betrouwbaar** mag beschouwd worden.

Het bodemarchief is te onvolledig om evoluties of verbanden te kunnen leggen binnen zowel de opgraving als het ruimer regionaal of supra regionaal kader. De archeologische waarde van het terrein zit derhalve vooral in het feit dat het een nieuwe bevestiging is dat Lede en omliggende regio een hoge densiteit aan archeologische sites kent. Verder archeologisch onderzoek zou dit beeld hooguit bevestigen maar zal op het niveau van de site en de omgeving geen nuttige wetenschappelijke kennisbijdrage meer kunnen leveren.

- **Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?**

Het kennispotentieel van de site is laag. Afgezien van het louter vaststellen van de aanwezigheid van archeologische sporen zal deze site amper een bijdrage kunnen leveren aan het wetenschappelijk debat. De sporen uit de Romeinse periode en de metaaltijden kunnen gebruikt worden om de inplanting in het landschap in deze periodes te inventariseren, maar er ontbreken te veel inhoudelijke elementen om op relevante wijze meer in detail op de sporen te kunnen ingaan.

- **Is er verder onderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?**

Het proefsleuvenonderzoek toonde de (beperkte) aanwezigheid van sporen uit de metaaltijden en de Romeinse periode maar illustreerde tevens de povere bewaringsgraad van deze sporen en het terrein in het algemeen. In het licht van bovenstaande argumenten (beperkte archeologische aanwezigheid en slechte bewaringsgraad van de sporen) is verder archeologisch onderzoek niet opportuun. **Verder onderzoek zal amper bijkomende gegevens opleveren** over de bewoningsgeschiedenis van het terrein. De **archeologische waarde** van het terrein zit vooral in het feit dat het een nieuwe bevestiging is dat Lede en omliggende regio een hoge densiteit aan archeologische sites kent, maar dit gegeven is met het uitgevoerde vooronderzoek voldoende

aangetoond. Door de slechte bewaringsgraad van de sporen is ook het aangetroffen materiaal beperkt. Het assessment van het materiaal en de bijhorende tekeningen kunnen volstaan als verwerking voor het aangetroffen vondstenensemble.

Alle **onderzoeksvragen** konden derhalve worden **beantwoord**, of er kon worden aangetoond dat het terrein niet de mogelijkheden biedt om deze uitgebreider te beantwoorden.

Om deze redenen wordt in het kader van de stedenbouwkundige vergunning geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

2.8. Beschrijving van de kaders waarbinnen het potentieel op kennisvermeerdering geëxploiteerd moet worden

Binnen het kader van de archeologienota en nota konden alle onderzoeksvragen beantwoord worden en zal verder onderzoek geen meerwaarde bieden.

Buiten de context van de stedenbouwkundige vergunning zijn er slechts beperkte mogelijkheden voor deze site. Gelet op de beargumenteerde onvolledigheid van de archeologische relictten zijn de mogelijkheden voor eventueel verder onderzoek (bijv. academisch onderzoek) beperkt.

De archeologische gegevens uit het proefsleuvenonderzoek zouden bijvoorbeeld kunnen aangewend worden in een synthesestudie naar inplanting van sites in een GIS-omgeving, hoewel door de beperkte bewaring verregaande interpretaties over deze site onmogelijk zullen zijn.

De opgegraven artefacten bieden omwille van de fragmentaire bewaring van de sporen en de weinig diagnostische kenmerken slechts zeer beperkte mogelijkheden voor materiaalstudie.

3. Bibliografie

- Bourgeois Q. 2013. *Monuments on the horizon. The formation of the barrow landscape throughout the 3rd and 2nd millennium BC*. Leiden.
- Clement C. *et al.* in voorbereiding. *Lede-Kleine kouterrede. Archeologisch onderzoek*.
- Clement C., Pedé R. & Cherretté B. 2015. *Lede-Domein Mesen. Archeologisch onderzoek*. SOLVA Archeologie rapport 11, 120 pp.
- De Clercq W. 2009. Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. Transformaties in rurale bewoningsstructuur en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijk deel van de civitas Menapiorum (provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr.- 400 n. Chr.). Gent. pp 559.
- De Graeve A. & Cherretté B. 2016, *Lede-Hoogstraat: Bouw van een politiehuis, Archeologienota 2016K505*, SOLVA Archeologie rapport 62, 42 pp.
- De Graeve A. *et al.* in voorbereiding. *Ronse Pont West- Archeologisch onderzoek*.
- De Maeyer R. 1979. De overblijfselen der Romeinse villa's in België. In: Acta Archaeologica Lovaniensia 18.
- De Maeyer W. & Cherretté B. in voorbereiding. Aalst-Sint Job. Archeologisch vooronderzoek.
- De Maeyer W., Van Cauwenbergh S., Dalle S., Vandendriessche H., Verbrugge A. & Cherretté B. 2015. *Ninove Kapittelstraat Archeologisch onderzoek*. SOLVA Archeologie rapport 45, 75 pp.
- De Swaef W. & Van Langenhoven B. 1999, *Lede ondersteboven. Een kijk op het oudste verleden*. Lede.
- Gyseling M. 1995, Leedse gemeentenamen als toponiemen, Ken uw dorp, Jaarboek van de heemkundige kring Heemschut-Lede, 22, pp. 11-12.
- Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G. 2002. *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*.
- Vanholme N., Taelman E. & Cherretté B. 2015. *Kruishoutem-Containerpark. Archeologisch onderzoek*. SOLVA Archeologie rapport 40, 99 pp.
- Verbrugge A. *et al.* in voorbereiding. Aalst Rozendreef opgraving.
- Verbrugge A., De Graeve A. & Cherretté B. 2013a. *Sint-Maria-Lierde-Wolfsveld. Archeologisch vooronderzoek. Romeinse graeven en greppels en sporen uit de late middeleeuwen*. Solva Archeologie rapporten 17, pp 44.
- Verbrugge A., De Graeve A. & Cherretté B. 2013b. Erembodegem Zuid IV Fase 3. Archeologisch onderzoek. Solva Archeologie rapporten 27, pp 91.
- Vermeulen F. 1992. *Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 1.
- Webster P. 1996. *Roman Samian pottery in Britain*. York.

Websites (raadpleging 10/04/2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be/>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

<https://www.agiv.be/>

4. Bijlagen

4.1. Figurenlijst

figuur	onderwerp (projectcode 2017B49)	aanmaakschaal	aanmaakwijze	datum
1	Kadastraal plan	1 op 1	digitaal	07-04-2017
2	Topografische kaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
3	Inplantingsplan proefsleuven	1 op 1	digitaal	04-04-2017
4	Inplantingsplan proefsleuven (detail)	1 op 1	digitaal	04-04-2017
5	Orthofoto	1 op 1	digitaal	07-04-2017
6	Digitaal Hoogtemodel II	1 op 1	digitaal	07-04-2017
7	Digitaal Hoogtemodel II (detail)	1 op 1	digitaal	07-04-2017
8	Hoogteverloop van het terrein	1 op 1	digitaal	07-04-2017
9	Gewestplan	1 op 1	digitaal	07-04-2017
10	Bodemkaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
11	Quartaargeologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
12	Quartaargeologische profieltypekaart (detail)	1 op 1	digitaal	07-04-2017
13	Tertiairgeologische profieltypekaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
14	Erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse Gemeenten	1 op 1	digitaal	07-04-2017
15	Bodembedekkingskaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
16	Ferrariskaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
17	Vandermaelenkaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
18	Atlas der Buurtwegen	1 op 1	digitaal	07-04-2017
19	Poppkaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
20	Orthofoto 1971	1 op 1	digitaal	07-04-2017
21	Uittreksel CAI	1 op 1	digitaal	07-04-2017
22	Hoogteligging proefsleuven met aanduiding profielen	1 op 1	digitaal	04-04-2017
23	Proefsleuf 4, profiel 1	1 op 1	digitaal	24-03-2017
24	Proefsleuf 4, profiel 2	1 op 1	digitaal	24-03-2017
25	Proefsleuf 3, profiel 1	1 op 1	digitaal	24-03-2017
26	Oppervlakkige aanwezigheid tertiaire rolkeien	1 op 1	digitaal	10-02-2017

27	Goed bewaard Romeins crematiegraf	1 op 1	digitaal	09-02-2017
28	Geërodeerd Romeins crematiegraf	1 op 1	digitaal	10-02-2017
29	Coupe op kuil PS5-1	1 op 1	digitaal	09-02-2017
30	Aardewerk uit kuil PS5-1	1 op 1	digitaal	04-04-2017
31	Spoor PS2-3 in grondvlak	1 op 1	digitaal	10-02-2017
32	Spoor PS2-3 in coupe	1 op 1	digitaal	10-02-2017
33	Gebouwplattegronden S. PS2-8 en S. PS3-15	1 op 1	digitaal	09-05-2017
34	Foto afgraven kijkvenster	1 op 1	digitaal	08-02-2017
35	Coupe op paalspoor PS2-7	1 op 1	digitaal	09-02-2017
36	Gebouw PS3-15 in grondvlak	1 op 1	digitaal	08-02-2017
37	Coupe op kuil PS3-14	1 op 1	digitaal	09-02-2017
38	Grondvlak en coupetekeningen PS2-11	1 op 1	digitaal	23-03-2017
39	Romeins crematiegraf PS2-11 in grondvlak	1 op 1	digitaal	09-02-2017
40	Romeins crematiegraf PS2-11 in coupe	1 op 1	digitaal	09-02-2017
41	Aardewerk uit PS2-11	1 op 1	digitaal	04-04-2017
42	Grondvlak en coupetekeningen PS3-15	1 op 1	digitaal	27-03-2017
43	Romeins crematiegraf PS3-15 in grondvlak	1 op 1	digitaal	09-02-2017
44	Romeins crematiegraf PS3-15 in coupe	1 op 1	digitaal	09-02-2017
45	Aardewerk uit PS3-15	1 op 1	digitaal	04-04-2017
46	Romeinse greppel PS1-9 in grondvlak	1 op 1	digitaal	07-02-2017
47	Romeinse greppel PS1-9 in coupe	1 op 1	digitaal	10-02-2017
48	Aardewerk uit greppel PS1-9	1 op 1	digitaal	04-04-2017
49	Recente kuil PS5-9	1 op 1	digitaal	08-02-2017
50	Recente kuil PS3-13	1 op 1	digitaal	07-02-2017
51	Wegtracé met karrensporen (PS3-20-22)	1 op 1	digitaal	08-02-2017
52	Poppkaart	1 op 1	digitaal	07-04-2017
53	Projectie van de sporen op het kadaster	1 op 1	digitaal	10-05-2017
54	Interpretatief plan	1 op 1	digitaal	23-05-2017
55	Interpretatief plan: metaaltijden en Romeins	1 op 1	digitaal	24-05-2017
56	Synthesepan: erosie en bewaringsgraad	1 op 1	digitaal	24-02-2017

4.2. Plannenlijst

Zie bijlage lijsten

4.3. Tekeningenlijst

Zie bijlage lijsten

4.4. Sporenlijst

Zie bijlage lijsten

4.5. Vondstenlijst

Zie bijlage lijsten

4.6. Stalenlijst

Zie bijlage lijsten

4.7. Skeletformulieren

Niet van toepassing

4.8. Conservatierapport

Zie verslag van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek, hoofdstuk 2.4.

De vondsten zijn gewassen, gedroogd en worden conform de regels van de kunst bewaard in het Onroerend Erfgoeddepot van SOLVA.

4.9. Beschrijvingen van de aangelegde referentieprofielen met foto's

Zie verslag van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek, hoofdstuk 2.6.2 en beschrijving profielen.

4.10. Resultaten van aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses (ruwe data)

Niet van toepassing